

Aalto-yliopisto
Taiteiden ja suunnittelun korkeakoulu
Elokuvataiteen laitos

Suomen elokuvasäätiön tukemat kansainvälisinä yhteistuotantoina tehdyt pitkät fiktioelokuvat vuosina 2013–2023

Katsaus kansainvälisiin yhteistuotantoihin vaikuttaviin tekijöihin

Suvi Korpela

Taiteen maisterin opinnäyte
Pro gradu
Heinäkuu 2024
Elokuva- ja televisiotuotanto

Copyright ©2024 Suvi Korpela

Tekijä Suvi Korpela

Työn nimi Suomen elokuväsäätiön tukemat kansainvälisinä yhteistuotantoina tehdyt pitkät fiktioelokuvat vuosina 2013–2023 – Katsaus kansainvälisiin yhteistuotantoihin vaikuttaviin tekijöihin

Koulutusohjelma Elokvataiteen maisteriohjelma

Pääaine Elokuva- ja televisiotuotanto

Vastuupettaja/valvoja Miia Haavisto

Työn ohjaaja Ilona Tolmunen

Päivämäärä 30.7.2024

Sivumäärä 69

Kieli Suomi

Tiivistelmä

Kansainväliset yhteistuotannot ovat olleet olennainen osa erityisesti eurooppalaista audiovisuaalista alaa jo pitkään, ja niistä on muodostunut tärkeä osa myös suomalaista elokuva-teollisuutta.

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena on tutkia, miten kansainvälisinä yhteistuotantoina tehtyjen pitkien fiktioelokuvien määrä on kehittynyt Suomessa vuosina 2013–2023. Tarkastelun kohteena ovat Suomen elokuväsäätiön tuotantotukea saaneet pitkät fiktioelokuvat kyseisinä vuosina.

Opinnäytetyö toteutettiin määrällisenä tutkimuksena, jossa on käytetty monimetodista lähestymistapaa aineiston koostamisessa. Tutkimusaineisto muodostettiin kahdesta eri tietolähteestä: Suomen elokuväsäätiön avoimen datan tiedostot sekä European Audiovisual Observatory-organisaation ylläpitämä LUMIERE-tietokanta.

Tutkimuksen edetessä huomattiin, että tietolähteistä saatavissa tiedoissa on eroja kansainvälisten yhteistuotantojen määrässä. LUMIERE-tietokannan mukaan kansainvälisiä yhteistuotantoja on ollut enemmän kuin Suomen elokuväsäätiön tiedostoista saatavassa aineistossa. Tutkimusaineistosta koostettiin lopulta kaksi eri versiota – Suomen elokuväsäätiön tietoihin pohjautuva sekä niitä ja LUMIERE-tietokannan tietoja yhdistävä versio.

Tutkimustuloksissa esitellään molemmista aineistoista koostetut tulokset sekä vertaillaan niissä nähtäviä muutoksia. Tulosten perusteella on todettavissa kansainvälisinä yhteistuotantoina tehtyjen pitkien fiktioelokuvien suhteellisen osuuden pieni kasvu Suomen elokuväsäätiön tuotantotukea saaneista pitkistä fiktioelokuvista vuosina 2013–2023. Tämä muutos on tapahtunut kahden viimeisen tarkasteluvuoden aikana.

Vertailtaessa Suomen elokuväsäätiön tiedostoihin pohjautuvaa aineistoa säätiön ja LUMIERE-tietokannan yhdistettyihin tietoihin voitiin todeta, että lähteistä löytyvä ero kansainvälisten yhteistuotantojen määrässä johtuu elokuvista, jotka Suomen elokuväsäätiön tiedoissa on merkitty kansallisiksi tuotannoiksi, kun LUMIERE:n mukaan niissä on osallisena muitakin maita tehden niistä suomalaisia enemmistöyhteistuotantoja.

Avainsanat kansainvälinen yhteistuotanto, elokuva-ala, elokuvatilastot, Suomen elokuväsäätiö, kansainvälisten yhteistuotantojen rahoitus

Author Suvi Korpela

Title of thesis Finnish Film Foundation's production support for fiction films made as international co-productions in 2013–2023 – An overview of factors influencing international co-productions

Programme Master's Programme in Film and Television

Major Film and Television Producing

Thesis supervisor Miia Haavisto

Thesis advisor Ilona Tolmunen

Date 30.07.2024

Number of pages 69

Language Finnish

Abstract

International co-productions have been an integral part of the European audiovisual sector for a long time, and they have become a significant part of the Finnish film industry as well.

The purpose of this thesis is to examine how the number of feature fiction films made as international co-productions has developed in Finland from 2013 to 2023. The focus will be on feature fiction films that have received production support from the Finnish Film Foundation during this period.

This thesis was conducted as a quantitative study, utilizing a multi-method approach in data compilation. The research data was compiled from two different sources: the open data files of the Finnish Film Foundation and the LUMIERE database maintained by the European Audiovisual Observatory.

During the research process discrepancies were found in the data obtained from these sources regarding the actual number of international co-productions. According to the LUMIERE database, there have been more international co-productions than the Finnish Film Foundation data suggests. As a result, two different versions of the research material were compiled: one based on the Finnish Film Foundation's data and another combining this data with information from the LUMIERE database.

The research results present findings from both datasets and compare the observed changes. The results indicate a slight increase in the relative proportion of feature fiction films made as international co-productions among those that received production support from the Finnish Film Foundation between 2013 and 2023. This change has occurred during the last two years of the observation period.

When comparing the research material based on the Finnish Film Foundation's data to the combined data from the Foundation and the LUMIERE database, it was found that the discrepancy in the number of international co-productions is due to films being marked as national productions in the Finnish Film Foundation's records, while according to LUMIERE, these films involve other countries as well – making them Finnish majority co-productions.

Keywords international co-production, film industry, film statistics, Finnish Film Foundation, international co-production funding

SISÄLLYSLUETTELO

1	JOHDANTO.....	7
2	KANSAINVÄLINEN YHTEISTUOTANTO	9
2.1	KANSAINVÄLISEN YHTEISTUOTANNON MÄÄRITELMÄ.....	10
2.1.1	VIRALLINEN YHTEISTUOTANTO	12
2.1.2	EPÄVIRALLINEN YHTEISTUOTANTO	14
2.2	KANSAINVÄLISTEN YHTEISTUOTANTOJEN HISTORIA	15
2.3	VALTIOIDEN VÄLISET YHTEISTUOTANTOSOPIMUKSET.....	17
2.3.1	EUROOPAN NEUVOSTON YLEISSOPIMUS ELOKUVIEN YHTEISTUOTANNOISTA	20
2.4	KUMPPANUUDET KANSAINVÄLISISSÄ YHTEISTUOTANNOISSA.....	25
2.4.1	ENEMMISTÖYHTEISTUOTTAJA.....	26
2.4.2	VALTUUTETTU TUOTTAJA.....	27
2.4.3	VÄHEMMISTÖYHTEISTUOTTAJA	27
2.5	KANSAINVÄLISTEN YHTEISTUOTANTOJEN RAHOITUS.....	29
2.5.1	EURIMAGES	30
2.5.2	NORDISK FILM & TV FOND	34
2.5.3	KANSALLISET ELOKUVARAHASTOT	35
2.5.4	SUOMEN ELOKUVASÄÄTIÖ	37
2.5.5	ALUEELLISET RAHASTOT.....	38
2.5.6	TUOTANTOKANNUSTIMET	39
3	TUTKIMUSMENETELMÄT JA -AINEISTO	43
3.1	TUTKIMUSAINEISTON KOKOAMINEN JA ANALYSOINTI.....	44
3.2	TUTKIMUKSEN RAJOITTEET	47

4	TUTKIMUSTULOKSET	49
4.1	SUOMEN ELOKUVASÄÄTIÖN TIETUIHIN PERUSTUVAT TULOKSET	49
4.2	SUOMEN ELOKUVASÄÄTIÖN TIETUIHIN JA LUMIERE- TIETOKANTAAN PERUSTUVAT TULOKSET	54
5	JOHTOPÄÄTÖKSET.....	60
	LÄHTEET	63

1 JOHDANTO

Kansainväliset yhteistuotannot ovat olleet olennainen osa erityisesti eurooppalaista audiovisuaalista alaa jo pitkään, ja niistä on muodostunut luonnollinen osa toimintakenttää. Suomessa alan kansainvälistyminen on niin ikään ollut puheena vuosien ajan, ja kansainvälisten yhteistuotantojen on sanottu lisääntyneen ja edelleen lisääntyvän.

Kansainvälisten yhteistuotantojen määrää Suomessa on tutkittu muun muassa lähes kolmenkymmenen vuoden takaisessa julkaisussa *Kansainväliset yhteistuotannot suomalaisessa elokuvatuotannossa* (1996). Tutkimuksessa kansainvälisten yhteistuotantojen kerrottiin lisääntyneen ja niillä olevan suuri merkitys elokuva-alalle. Yhtenä syynä kasvaneelle määrälle nähtiin kansallisen rahoituksen väheneminen rahoitusinstituutioiden talouden kiristymisen myötä. Riittävän rahoituksen saamiseksi tuotantoyhtiöiden oli järkevää tavoitella ulkomaista rahoitusta, mikä puolestaan johti kansainvälisten yhteistuotantojen muodostumiseen. (1)

Audiovisuaalinen ala on tietysti muuttunut valtavasti viimeisten kolmenkymmenen vuoden aikana, mutta kyseisen tutkimuksen johdantotekstin ensimmäinen kappale voisi hyvinkin olla kirjoitettu 2020-luvulla. Esimerkiksi tänä keväänä järjestetyssä AV-alan nykytila ja tulevaisuus -webinaarissa (13.5.2024) puhuttiin niin ikään kulttuurimäärärahojen leikkauksista, joiden nähtiin olevan yksi suurimmista alaan tällä hetkellä kohdistuvista uhista Suomessa, sekä kansainvälisistä tuotannoista, joiden nähtiin lisääntyneen viime vuosien aikana ja toivottiin myös lisääntyvän tulevaisuudessa vaikuttaen samalla positiivisesti alan kehitykseen.

Tämän taiteen maisterin kirjallisen opinnäytteen tavoitteena on selvittää, onko kansainvälisinä yhteistuotantoina tehtyjen pitkien fiktioelokuvien määrä kasvanut Suomessa viimeisten vuosien aikana. Tutkimuksen

kohteena ovat Suomen elokuvasäätiön tuotantotukea saaneet pitkät fiktioelokuvat vuosina 2013–2023.

Opinnäytetyö pyrkii vastaamaan seuraavaan tutkimuskysymykseen:

Miten kansainvälisinä yhteistuotantoina tehtyjen pitkien fiktioelokuvien määrä Suomen elokuvasäätiön tuotantotukea saaneista tuotannoista on kehittynyt vuosien 2013–2023 aikana?

Elokuvatuotanto itsessään on varsinainen palapeli, jonka muuttaminen kansainväliseksi ulkomaisen yhteistuottajan sekä ulkomaisen rahoituksen lisäämisellä mukaan tekee kokonaisuudesta entistä monimutkaisemman. Luvussa kaksi käsitelläänkin tarkemmin kansainvälistä yhteistuotantoa ja sen teoriaa. Kyseisessä osiossa tarkastellaan yhteistuotannon eri määritelmiä, siihen liittyviä toimintatapoja sekä rahoituskeinoja. Lähteinä on käytetty alan julkaisuja ja artikkeleita sekä eri instituutioiden kansainvälisiin yhteistuotantoihin liittyviä säädöksiä.

Teoriaosuuden jälkeen käsitellään tarkemmin opinnäytteen tutkimustapaa sekä aineiston kokoamista. Tämä opinnäyte on määrällinen tutkimus, joka perustuu Suomen elokuvasäätiön avoimen datan tiedostoihin, joissa on nähtävissä tuotantotukea saaneet pitkät fiktioelokuvat. Tutkimuksen edetessä otin aineiston laatimiseen avukseni myös European Audiovisual Observatory-organisaation LUMIERE-tietokannan, joka sisältää tietoja eurooppalaisissa elokuvateattereissa julkaistuista elokuvista.

Tutkimuksen tulokset esitellään luvussa 4. Tulokset on jaettu kahteen osaan: Suomen elokuvasäätiön tiedostoihin perustuviin tietoihin ja elokuvasäätiön ja LUMIERE-tietokannan yhdistettyihin tietoihin. Lopussa tehdään yhteenveto saaduista tuloksista ja esitellään johtopäätökset.

2 KANSAINVÄLINEN YHTEISTUOTANTO

Kansainvälisillä yhteistuotannoilla on pitkä historia Euroopassa, ja niiden määrä on tasaisesti kasvanut viimeisten vuosikymmenten aikana (2). Vuonna 2019 alkanut koronapandemia tosin vaikutti yhteistuotantojen määrään negatiivisesti, kun esimerkiksi matkustusrajoitukset ja vaikea tautitilanne johtivat suunniteltujen kuvauksien siirtämiseen tai perumiseen ja kansainvälisestä rahoituksesta neuvottelu oli haastavaa (3) (4). Tästä huolimatta yhteistuotannot ovat säilyttäneet tärkeän asemansa elokuvateollisuudessa.

Syitä kansainvälisten yhteistuotantojen tekemiselle on monia. Tarve yhteistuotannon muodostamiselle voi nousta käsikirjoituksesta, mikäli tarina sijoittuu esimerkiksi moneen maahan tai mukana olevat henkilöhahmot ovat useampaa eri kansallisuutta. (3) Myös tekijöiden verkostojen laajentuminen voi luonnollisesti johtaa yhteistuotantoihin, jos esimerkiksi tuottaja ja käsikirjoittaja ovat lähtöisin kahdesta eri maasta, mutta haluavat tehdä elokuvan yhdessä.

Taiteellisten syiden lisäksi motiivit yhteistuotannoille ovat myös taloudellisia. Hintojen jatkaessa nousuaan ja tuotantobudjettien kasvaessa käy kansallinen rahoitus nopeasti riittämättömäksi. Tällöin kansainvälisten yhteistuotantojen kautta aukeava väylä oman maan ulkopuolelta saatavaan rahoitukseen toimii motivaattorina yhteistuotantojen muodostamiselle. (5) (6) Myös kaupalliset mahdollisuudet voivat parantua yhteistuotantojen avulla, kun elokuva leviää yhteistuottajien myötä useampaan maahan tavoittaen mahdollisesti suuremman yleisön kuin pelkästään kansallisena tuotantona (3).

Kansainvälinen yhteistuotanto on monimutkainen kokonaisuus, johon liittyy niin taloudellisia, juridisia, hallinnollisia kuin sosiaalisiakin puolia, ja jokaiseen näistä voisi paneutua hyvinkin yksityiskohtaisesti. Tulevissa kappaleissa käsitellään kansainvälistä yhteistuotantoa kuitenkin yleisesti teorian

tasolla, ja tiettyjen elementtien tarkastelu jää näin ollen vähäisemmäksi. Tarkastelun kohteena on erityisesti eurooppalainen yhteistuotantomalli, jota säätelee erilaiset julkisen politiikan toimet (7).

Ensimmäiseksi käydään läpi kansainvälisen yhteistuotannon määritelmää (2.1) sekä virallisen (2.1.1) ja epävirallisen (2.1.2) yhteistuotannon eroja. Seuraavaksi käsitellään lyhyesti kansainvälisten yhteistuotantojen historiaa (2.2) ja valtioiden välisiä yhteistuotantosopimuksia sekä Euroopan neuvoston elokuvien yhteistuotantoa koskevaa yleissopimusta (2.3, 2.3.1). Tämän jälkeen paneudutaan yhteistuotantojen kumppanuussuhteisiin (2.4) ja enemmistö- ja vähemmistöyhteistuottajan rooleihin. Viimeisenä käsitellään kansainvälisten yhteistuotantojen rahoitusta (2.5) sekä siihen liittyviä eri rahoitusjärjestelmiä.

2.1 KANSAINVÄLISEN YHTEISTUOTANNON MÄÄRITELMÄ

Kansainvälisen yhteistuotannon tarkka määrittely on haastavaa. Yksi haastavuus muodostuu siitä, että nykypäivänä monet elokuvatuotannot sisältävät jonkinlaista kansainvälistä yhteistyötä. Tällaisia tuotantoja on kuitenkin useampaa erilaista tyyppiä, ja niillä on kaikilla omat erityispiirteensä yhteistyön luonne mukaan lukien. Eriasteista kansainvälistä yhteistyötä sisältäviä tuotantotyyppejä ovat esimerkiksi (2):

- Virallisia hallitusten välisiä valtiosopimuksia noudattavat tuotannot.
- Tuotannot, joissa eri maista lähtöisin olevat tuottajat työstävät yhteistä projektia yksityisesti.
- Ulkomailla kuvattavat, mutta ilman paikallista yhteistuottajaa tehtävät tuotannot.
- Tuotannot, joissa ulkomailta tulee osa rahoituksesta, mutta ei taiteellista tai teknistä panostusta.

Eri tuotantotyyppien lisäksi määrittelyyn tuo haasteensa kansainvälistä yhteistuotantoa tarkastelevat monet lähteet, joissa yhteistuotantoa kuvaillaan hieman eri sanoin. Myös yhteistuotantoja koskevat valtiosopimukset ja tukirahoitusjärjestelmät sekä niiden säädökset määrittelevät kansainvälisen yhteistuotannon omin tavoin – monissa tapauksissa hyvinkin yksityiskohtaisesti.

Näistä haasteista huolimatta eri kirjallisia lähteitä yhdistelemällä on kuitenkin mahdollista muodostaa määritelmä, joka antaa yleiskuvan kansainvälisestä yhteistuotannosta sekä siihen liittyvistä elementeistä:

Kansainvälinen yhteistuotanto on kahden tai useamman eri maasta lähtöisin olevan tuottajan yhdessä tuottama audiovisuaalinen teos. Kaikki tuottajat osallistuvat tuotannon toteutukseen sekä taloudellisella että taiteellisella ja/tai teknisellä panostuksella. Tuottajat jakavat tuotannon toteutukseen liittyvät vastuut sekä riskit, omistavat teoksen oikeudet ja jakavat siitä syntyvät tulot yhteisesti. Rahoitusosuuksien sekä taiteellisen ja/tai teknisen panoksen määrästä, vastuualueista sekä omistusoikeuksista ja tulojaosta sovitaan tuottajien välisellä yhteistuotantosopimuksella. (1) (2) (3) (8)

Tässä opinnäytteessä tutkitaan tietokantoja, joissa elokuvien alkuperämaat on merkitty tietokantojen tekijöiden tietoihin perustuen. Aineistossa mukana olevat elokuvat eivät siis välttämättä täytä yllä olevaa määritelmää, sillä on mahdotonta tarkistaa, onko jokainen yhteistuottaja osallistunut tuotantoon sekä taloudellisella että taiteellisella ja/tai teknisellä panoksella, ja onko tuottajien välille tehty yhteistuotantosopimus.

Kansainvälinen yhteistuotanto voidaan jakaa edelleen kahteen alakategoriaan: virallinen ja epävirallinen yhteistuotanto. Myös näiden määrittely ja toisistaan erottaminen on muuttunut viime vuosien aikana haastavammaksi muun muassa uusien rahoitusjärjestelmien myötä. Yritän kuitenkin

muodostaa yleiskuvan näistä yhteistuotannon muodoista sekä nostaa esiin niiden olennaisimmat erot.

2.1.1 VIRALLINEN YHTEISTUOTANTO

Virallinen yhteistuotanto on kansainvälisen yhteistuotannon muoto, joka noudattaa hallitusten välisiä bilateraalisia eli kahdenvälisiä yhteistuotantosopimuksia. Kyseessä voi olla virallinen valtiosopimus tai virallista sopimusta yksinkertaisempi versio, kuten yhteisymmärryspöytäkirja. Euroopassa kahden- tai monenvälisiä virallisia yhteistuotantoja voidaan tehdä myös Euroopan neuvoston elokuvien yhteistuotantoa koskevan yleissopimuksen alaisuudessa. (5) Yhteistuotantoja koskevista valtiosopimuksista kerrotaan lisää luvussa 2.3 ja Euroopan neuvoston elokuvien yhteistuotantoa koskevasta yleissopimuksesta luvussa 2.3.1.

Jotta tuotanto voidaan hyväksyä viralliseksi yhteistuotannoksi, tulee sen täyttää valtiosopimuksessa ja/tai Euroopan neuvoston yleissopimuksessa olevat ehdot sekä niitä tukevat kansalliset ohjeet (5) (9). Yleisesti ottaen ehtoihin kuuluu, että jokainen yhteistuottaja osallistuu tuotantoon sekä taloudellisella että taiteellisella ja/tai teknisellä panoksella (10). Yhteistuotantoasemaa tulee hakea jokaisesta yhteistuotantomaasta, jossa sen myöntää valtion määrittelemä taho – usein joko kulttuuriministeriö tai kansallinen elokuvainstituutti (8). Suomessa yhteistuotantoaseman myöntää Suomen elokuväsäätiö (11).

Virallisesti yhteistuotetun tuotannon tavoitteena on saavuttaa kansallisen elokuvatuotannon asema kaikissa yhteistuotantomaissa. Kyseinen asema mahdollistaa rahoituksen hakemisen julkisilta tahoilta kussakin yhteistuotantomaassa ja varmistaa, että tuotantoa kohdellaan kansallisen tuotannon tavoin hakuprosessin aikana. (8) (10)

Virallisen yhteistuotannon ja tätä myötä kansallisen tuotannon asema ei kuitenkaan automaattisesti tarkoita, että kyseiselle tuotannolle myönnettäisiin minkäänlaista julkista rahoitusta. Yhteistuottajien pitää olla tietoisia eri maiden rahoitusinstituutioiden kriteereistä ja vaatimuksista ja valmistella hakemukset näiden vaatimusten mukaisesti. Jokaisella rahoittajalla on omat ohjeistuksensa sekä myös omat poliittiset tavoitteensa, jotka vaikuttavat päätöksentekoon. (5)

Viralliset yhteistuotannot saattavat hakea rahoitusta niin kansainvälisiltä, kansallisilta kuin alueellisiltakin rahastoilta, ja tuotannon tulee täyttää kaikkien näiden tahojen asettamat vaatimukset ja kriteerit rahoitusta hakiessaan. Tämä lisää virallisten yhteistuotantojen haastavuutta.

Eri rahoitusinstituutioilta rahoitusta hakiessaan virallinen yhteistuotanto saattaa joutua kilpailevien poliittisten vaatimusten keskelle. Kansainvälisten toimijoiden ehdot keskittyvät luonnollisesti kahden tai useamman maan väliseen yhteistyöhön ja näin ollen tuotannon kansainvälisyyteen, kun taas kansalliset ja alueelliset vaatimukset liittyvät monesti tuotannon paikallisuuteen ja korostavat sen merkitystä kansallisessa kontekstissa. (5)

Lisäksi, mikäli tuotannolle haetaan rahoitusta kaikilta näiltä eri tason instituutioilta, pitää tuottajien pystyä paketoimaan^a tuotanto jokaista toimijaa varten niin, että se todellisuudessa täyttää heidän määrittelemänsä ehdot. Tämä vaatii tuottajilta kärsivällisyyttä sekä ammattitaitoa. (12)

Virallisen yhteistuotannon rahoitusta suunnitellessa tuottajien on hyvä tarkastella, miten hyvin eri tahojen vaatimukset kohtaavat keskenään ja sopivatko ne heidän tuotantonsa taiteellisiin lähtökohtiin. Mikäli tuotantoa muokataan sisällöllisesti rahoittajien vaatimuksien täyttymiseksi, voi tämä johtaa

^a Paketointi tarkoittaa tässä asiayhteydessä elokuvan taiteellisten ja taloudellisten elementtien kokoamista yhteen paketiksi, jota esitellään mahdollisille rahoittajille.

teennäiseen yhteistuotantoon, niin sanottuun ”*Europudding*”-ilmiöön^b. (12)
(13)

Vaikka virallisesti tehtävä yhteistuotanto ja sen mukana tuleva byrokraattisuus luokin omat haasteensa tuottajille, toimii kansallisen tuotannon asema ja tämän myötä mahdollisuus hakea julkista rahoitusta yhteistuotantomaista usein kannustimena tuottajille. Kaikki julkiset rahoittajat eivät kuitenkaan vaadi virallisen yhteistuotannon asemaa rahoituksen hakemiseksi, jolloin tuotanto voidaan toteuttaa epävirallisena yhteistuotantona.

2.1.2 EPÄVIRALLINEN YHTEISTUOTANTO

Epävirallinen yhteistuotanto on muodoltaan samanlainen kuin virallinen, eli tuottajat kahdesta tai useammasta maasta työskentelevät yhteisen tuotannon parissa tuoden kukin siihen sekä taloudellista että taiteellista ja/tai teknistä panosta. Epävirallista yhteistuotantoa ei kuitenkaan tehdä valtiosopimuksia tai Euroopan neuvoston yhteistuotantoja koskevaa yleissopimusta noudattaen, eikä sille haeta virallista yhteistuotantoasemaa. (5)

Epävirallinen yhteistuotanto ei näin ollen myöskään saavuta kansallisen tuotannon asemaa kaikissa yhteistuotantomaissa, eikä se ole automaattisesti oikeutettu hakemaan rahoitusta julkisilta rahoitusinstituutioilta. Kuten aiemmassa luvussa mainittiin, eivät kaikki kansalliset tai alueelliset rahoittajat vaadi kansainvälisiltä yhteistuotannoilta virallista yhteistuotantoasemaa rahoituksen hakemiseksi. Heillä on kuitenkin omat ehtonsa, jotka tuotannon tulee täyttää ollakseen oikeutettu mahdollisen rahoituksen saamiseen.

Epäviralliset yhteistuotannot voivat myös hyödyntää paikallisia kannustinjärjestelmiä, sillä monissa tapauksissa nekin eivät vaadi tuotannoilta

^b Erityisesti 1980- ja -90-luvulla todistettu ilmiö, jossa tuottajat paketoivat keinotekoisia yhteistuotantoja näyttämään luonnollisilta yhteistuotannoilta saadakseen virallisen eurooppalaisen yhteistuotannon aseman ja sen tarjoamat edut. (7)

virallisen yhteistuotannon asemaa, mutta mukana tulee olla kuitenkin paikallinen tuottaja, joka kyseisen rahoituksen lopulta varmistaa (5). Tämän tyyppiset yhteistuotannot ovat helpommin kaikkien saatavilla, sillä ne eivät sulje pois esimerkiksi Euroopan neuvoston yhteistuotantoja koskevan yleissopimuksen ulkopuolisia maita ja heidän tuottajiaan.

2.2 KANSAINVÄLISTEN YHTEISTUOTANTOJEN HISTORIA

Kuten aiemmin on todettu, kansainvälinen yhteistyö on ollut osa elokuvatuotantoja jo pitkään. Tarinoiden luominen ja niiden kuvaaminen uusissa, kotimaasta poikkeavissa maisemissa on aina kiehtonut osaa elokuvantekijöistä. Lähtökohtaisesti kuvaaminen vieraassa maassa vaatii tutustumista paikallisiin tekijöihin, ja tämä on lähes luonnollisesti johtanut yhteistuotantoihin varhaisimmillaan jo 1920-luvulla. (2)

Vaikka yhteistuotantoja tehtiinkin jo aiemmin, alkoivat eri maiden hallitukset virallistaa niitä vasta 1950-luvulla (2). Toisen maailmansodan jälkeen Eurooppa oli monella tapaa vaikeuksissa ja esimerkiksi teollinen kapasiteetti, elokuvateollisuus mukaan lukien, oli heikentynyt huomattavasti. Hollywood-elokuvat päätyivät hallitsemaan markkinoita, sillä eurooppalaisilla elokuvilla ei ollut mahdollisuuksia kilpailla yhdysvaltalaisen studioelokuvien kanssa. (5)

Yhdysvaltalaisen elokuvien valta-asemaa haluttiin vähentää, joten hallitusten oli otettava osaa ja tuettava paikallista elokuvateollisuutta eurooppalaisten elokuvien kilpailukyvyyn kasvattamiseksi. Näin eri maiden hallitukset, ennen Euroopan Unionin olemassaoloa, alkoivat itsenäisesti toimia oman maansa elokuvateollisuuden puolesta luoden esimerkiksi paikallisia elokuvarahastoja ja näiden myötä myös erilaisia säädöksiä ja poliittisia toimenpiteitä kansallisten elokuvien turvaamiseksi. (5) (9)

Tässä vaiheessa elokuvarahastojen myöntämä julkinen tukiraha oli tarkoitettu nimenomaan kansallisille tuotannoille. Pian kuitenkin huomattiin, että yhteistuotannoille oli tarve ja jonkinasteinen kansainvälinen yhteistyö tiettyjen kumppaneiden kanssa oli mahdollistettava. Ensimmäinen virallinen kahdenvälinen yhteistuotantoja koskeva valtiosopimus allekirjoitettiin Ranskan ja Italian välillä vuonna 1949, jolloin kyseisten maiden välillä tehtävät valtiosopimusta noudattavat yhteistuotannot saivat kansallisen tuotannon aseman ja pääsivät osaksi julkisen rahoituksen piiriä molemmissa maissa. (5) (9)

Vuoden 1949 jälkeen valtioiden välisten yhteistuotantosopimusten määrä on kasvanut valtavasti niin Euroopassa kuin muuallakin. Esimerkiksi Ranskalla on tällä hetkellä kahdenvälinen yhteistuotantosopimus 56 eri maan kanssa (14). Sopimusten lisääntymisen myötä yhteistuotannoista on tullut helpommin saavutettavia laajalle kirjolle erilaisia tuottajia ja tuotantoyhtiöitä. Eriytyisesti Euroopassa kaksi poliittista tekijää ovat edesauttaneet yhteistuotantojen monipuolistumista ja niiden määrän kasvua (2).

Ensimmäinen näistä on julkinen raha, jota jaetaan useiden eri tukiohjelmien kautta monille erilaisille tuotannoille. Euroopassa on niin ylikansallisia, kansallisia kuin alueellisiakin elokuvarahastoja, jotka jakavat vuosittain avustuksia elokuvatuotannoille. Kyseiset rahastot kannustavat osaltaan tuottajia tekemään rajoja ylittävää yhteistyötä, sillä useimmiten kansallisten ja alueellisten rahastojen tukien saamisen edellytyksenä on paikallisen tuottajan osallistuminen elokuvan tuotantoon. (2)

Toinen poliittinen tekijä on ollut Euroopan neuvoston erilaiset aloitteet, erityisesti Eurimages-yhteistuotantorahaston perustaminen vuonna 1988 sekä Euroopan neuvoston elokuvien yhteistuotantoja koskevan yleissopimuksen käyttöönotto vuonna 1994. Eurimages oli ensimmäinen yleiseurooppalainen julkinen rahasto eurooppalaisille yhteistuotannoille, ja se lisäsi yhteistuotantojen määrää eurooppalaisten välillä. Saadakseen tukea kyseisestä rahastosta

elokuvatuotannon piti olla virallinen yhteistuotanto eurooppalaisten maiden välillä. (2) Eurimages-rahastoa käsitellään tarkemmin luvussa 2.5.1.

2.3 VALTIOIDEN VÄLISET YHTEISTUOTANTOSOPIMUKSET

Eri maiden väliset yhteistuotantoja koskevat valtiosopimukset ovat olennaisia yhteistuotantojen toteuttamisen kannalta. Kun hallitukset ovat allekirjoittaneet ja ratifioineet kahden tai useamman eri maan välille tehdyn yhteistuotantosopimuksen, tarjoaa se oikeusperustan kyseisistä maista lähtöisin olevien tuottajien yhteistyölle. Kuten aiemmin on mainittu, valtioiden välistä yhteistuotantosopimusta noudattavaa yhteistuotantoa kutsutaan viralliseksi yhteistuotannoksi, ja se on oikeutettu hakemaan julkisia tukirahoja kaikista yhteistuotantomaista – kunhan se täyttää kyseessä olevan valtiosopimuksen vaatimukset. (9)

Vaikka valtioiden väliset yhteistuotantosopimukset ovatkin lähtöisin Euroopasta, ovat ne yleistyneet myös muualla maailmassa tehden eurooppalaisesta politiikkavetoisesta yhteistuotantomallista maailmanlaajuisen ilmiön (15). Hyvä esimerkki Euroopan ulkopuolisesta aktiivisesta yhteistuotantomaasta on Kanada, jolla on yhteistuotantoja koskeva valtiosopimus tai yhteisymmärryspöytäkirja tällä hetkellä 57 eri maan kanssa (16). Tarkkaa kokonaismäärää valtioiden välisille yhteistuotantosopimuksille on haastavaa määritellä, mutta esimerkiksi Online Film Financing -verkkosivuilla niitä on listattuna tämän tutkimuksen tekohetkellä yli 300 (17).

Kaikissa valtioiden välisissä yhteistuotantosopimuksissa on omat ehtonsa sille, mikä täyttää virallisen yhteistuotannon vaatimukset. Vaikka ehdot voivatkin vaihdella, on niissä usein kuitenkin yhteisiä elementtejä, jotka toistuvat eri sopimuksissa. Useimmiten valtiosopimuksissa määritellään yhteistuottajien enimmäis- ja vähimmäisosuudet, rahoituksen ja kulutuksen suhteellisuus jokaisella alueella, kansallisen rahoitusosuuden ja kansallisen

taiteellisen panoksen suhteellisuus sekä maiden välillä tapahtuvien enemmistö- ja vähemmistöyhteistuotantojen vastavuoroisuus. (5)

Enimmäis- ja vähimmäisosuuksilla tarkoitetaan elokuvan kokonaisrahoitukseen kuuluvaa taloudellista osuutta, jotka yhteistuottajilla on enintään ja vähintään oltava. Vaaditut vähimmäisosuudet vaihtelevat, ja siihen vaikuttavat esimerkiksi kyseisten maiden välinen kauppataase, niiden suhteellinen varallisuus (BKT:llä mitattuna) sekä halu edistää yhteistuotantoja. (5) Monissa tapauksissa enemmistöyhteistuottajan osuus saa olla enintään 80 tai 90 prosenttia ja vähemmistöyhteistuottajan osuuden tulee olla vähintään 5–30 prosenttia. Tämä riippuu myös siitä, onko kyseessä kahden- vai monenvälisen maan yhteistuotanto. (10)

Esimerkiksi Suomen ja Ranskan välisessä yhteistuotantosopimuksessa määritellään, että tuottajien taloudellinen, tekninen ja taiteellinen osuus yhteistuotantona tehtävässä elokuvassa voi vaihdella vähintään 30 prosentista enintään 70 prosenttiin (18). Suomen ja Kanadan välisessä yhteistuotantosopimuksessa tuottajien suhteelliset osuudet voivat vaihdella 20 prosentista aina 80 prosenttiin (19).

Vaatimus rahoituksen ja kulutuksen suhteellisuudesta jokaisella alueella tarkoittaa, että tuottajien täytyy osoittaa, että rahoittajalta saatua tukea vastaava osuus todellisuudessa käytetään kyseisessä maassa tai esimerkiksi maasta lähtöisin olevien työryhmän jäsenten palkkoihin (5). Jos esimerkiksi suomalainen yhteistuottaja on hankkinut 20 prosenttia rahoituksesta kanadalais-suomalaiseen yhteistuotantoon, tulee budjetissa osoittaa, miten tämä kyseinen osuus kulutetaan joko Suomessa tai Suomesta lähtöisin oleviin tekijöihin.

Kansallisen rahoitusosuuden ja taiteellisen panoksen suhteellisuutta on puolestaan hieman vaikeampi todistaa, sillä kansallisen taiteellisen panoksen määrittely ja arviointi on vaikeaa. Käytännössä rahoittajat voivat arvioida

taiteellisen panoksen määrää erilaisilla pistejärjestelmillä, joissa määritellään työryhmän tärkeimmät jäsenet ja heidän taiteellinen osuutensa elokuvan teossa. (5)

Valtioiden välisten yhteistuotantosopimusten on tarkoitus palvella kansallisia elokuvateollisuuksia yhdenvertaisesti, minkä vuoksi sopimuksissa mainitaan usein tuotantojen vastavuoroisuus. Vastavuoroisuudella tarkoitetaan, että pidemmällä aikajaksolla tarkasteltuna maiden välillä tapahtuvien enemmistö- ja vähemmistöyhteistuotantojen määrässä tulisi vallita kokonaistasapaino. Tällä halutaan varmistaa, että alan ammattilaiset hyötyvät sopimuksesta tasapuolisesti. (5) Esimerkiksi Suomen ja Kanadan välisessä yhteistuotantosopimuksessa sanotaan, että sopimuksen voimassaoloaikana maiden tulee pyrkiä kokonaistasapainoon rahoitukseen osallistumisen sekä muun muassa taiteellisen ja teknisen henkilökunnan osalta, kuitenkin maiden ominaispiirteet huomioon ottaen (19).

Eri maiden välillä on suuria eroja esimerkiksi elokuva-alan kokoluokan ja julkisen rahoituksen suuruuksien välillä. Vaikka vastavuoroisuudella onkin hyvä tarkoitusperä, on sen toteutuminen ainakin puhtaasti taloudellisesta näkökulmasta haastavaa. Pienemmistä maista lähtöisin olevien tuottajien on harvoin mahdollista saada kasaan isompien maiden rahoitusosuuksiin verrattavissa oleva määrä, mikä johtaa monesti heidän kohdallaan vähemmistöyhteistuottajan rooliin. (5) Yhteistuotantosopimukset mahdollistavat kuitenkin pienemmistä maista lähtöisin olevien tuottajien osallistumisen suuremman budjetin elokuvien tuotantoon, mikä puolestaan kehittää kyseisen maan elokuva-alaa (13). Vähemmistöyhteistuottajan roolia käsitellään lisää luvussa 2.4.2.

Valtioiden väliset yhteistuotantosopimukset tarjoavat tuotannoille tiettyjä etuja, kuten aiemmin mainitun kansallisen tuotannon aseman yhteistuotantomaisissa sekä oikeusperustan kyseisistä maista lähtöisin olevien tuottajien yhteistyölle. Hyötyjen lisäksi näissä yhteistuotantosopimuksissa on

kuitenkin omat haasteensa ja rajoituksensa. Sopimuksissa olevat ehdot voivat olla varsin joustamattomia ja byrokraattisia vieden paljon erityisesti tuottajan aikaa. (5)

Kuten luvussa 2.1.1 on todettu, jotkut maat mahdollistavat julkisen rahoituksen hakemisen ja saamisen ilman, että yhteistuotantoa tarvitsee tehdä virallisena yhteistuotantona. Tällöin mahdollisen valtioiden välisen yhteistuotantosopimuksen tarkoitus mitätöityy. Lisäksi Euroopan neuvoston yleissopimus elokuvien yhteistuotannosta tarjoaa hyvän juridisen kehyksen sen piiriin kuuluville maille, jolloin varsinkin näiden maiden väliset keskinäiset yhteistuotantosopimukset saattavat olla tarpeettomia. (8)

2.3.1 EUROOPAN NEUVOSTON YLEISSOPIMUS ELOKUVIEN YHTEIS- TUOTANNOISTA

Eurooppalainen elokuvien yhteistuotantoa koskeva yleissopimus tehtiin Euroopan neuvostossa vuonna 1992, ja se astui kansainvälisesti voimaan vuonna 1994. Yleissopimuksen tavoitteena on edistää eurooppalaisten monenvälisten elokuvien yhteistuotantojen kehitystä, turvata sananvapaus sekä luomisen vapaus ja puolustaa Euroopan eri maiden kulttuurista monimuotoisuutta. (20) Käytännössä sopimus tarjoaa yhteisen oikeusperustan yleissopimuksen ratifioineiden maiden välisille yhteistuotannoille ja määrittelee niihin sovellettavat säännöt edistään ja helpottaen tällaisten tuotantojen tekemistä Euroopassa (21). Kyseisen eurooppalaisen yleissopimuksen on tähän mennessä (28.7.2024) ratifioinut yhteensä 43 maata. Suomi allekirjoitti ja ratifioi sopimuksen toukokuussa 1995, ja se astui kansallisesti voimaan saman vuoden syyskuussa. (22)

Vuoden 1992 eurooppalaisen yleissopimuksen voimaan astumisen jälkeen elokuvateollisuus on kokenut suuria muutoksia. Elokuvatuotantoihin liittyvä teknologia on kehittynyt ja muuttanut toimintaympäristöä, julkiset rahoitusjärjestelmät kansallisilla ja alueellisilla tasoilla ovat parantuneet, erilaisten

verokannustinjärjestelmien määrä on lisääntynyt huomattavasti ja globalisoituminen on lisännyt halua tehdä yhteistuotantoja myös Euroopan ulkopuolisten maiden kanssa. (8) Vuoden 1992 yleissopimus uudistettiin yli kaksikymmentä vuotta sen voimaantulon jälkeen vastaamaan alalla tapahtuneita muutoksia ja kehitystä (21).

Uudistettu yleissopimus tuli kansainvälisesti voimaan vuonna 2017. Se tarjoaa edelleen yhteisen oikeusperustan sopimusvaltioiden kahden- ja monenvälisille yhteistuotannoille ja määrittelee niihin sovellettavat säännöt, mutta sitä on muutettu tietyiltä osin joustavammaksi. Uudistetun yleissopimuksen tavoitteena on kansainvälisten yhteistuotantojen kehityksen edistäminen, kun vuoden 1992 sopimuksessa se oli eurooppalaisten yhteistuotantojen kehityksen edistäminen. (8)

Näin ollen sopimus laajeni koskemaan myös Euroopan ulkopuolisia maita. Uudistetun yleissopimuksen voivat allekirjoittaa Euroopan neuvoston jäsenvaltiot sekä muut Euroopan kulttuuriyleissopimuksen^c osapuolina olevat valtiot, minkä lisäksi Euroopan neuvoston ministerikomitea voi kutsua minkä tahansa Euroopan neuvoston ulkopuolisen valtion sekä Euroopan unionin liittymään sopimukseen sopimuksen osapuolia kuultuaan (23).

Jotta virallisiin yhteistuotantoihin osallistuminen olisi helpompaa, muutettiin uudistettuun yleissopimukseen myös yhteistuottajien vähimmäis- ja enimmäisosuuksien määrää. Vuoden 1992 sopimuksessa vähimmäisosuuden oli oltava vähintään 10 prosenttia ja enimmäisosuus sai olla enintään 70 prosenttia. Uudistetussa sopimuksessa vähimmäisosuus on 5 prosenttia ja enimmäisosuus 80 prosenttia. Näin myös pienempien maiden, joissa

^c Euroopan neuvoston vuonna 1954 hyväksymä sopimus, joka luo pohjan Euroopan laajuiselle yhteistyölle kulttuurin, koulutuksen, nuorisoasioiden, urheilun ja kielten alalla sekä yhteisten arvojen välittämisessä. Yleissopimukseen voi liittyä Euroopan neuvoston jäsenvaltio sekä kyseisen neuvoston ulkopuolinen eurooppalainen valtio, jonka Euroopan neuvoston ministerikomitea on kutsunut liittymään sopimukseen. Suomessa kulttuuriyleissopimus astui voimaan vuonna 1970. (23)

rahoituksen kasaaminen saattaa olla haastavaa, on entistä helpompi päästä mukaan kansainvälisiin yhteistuotantoihin. (21)

Vaikka prosentiosuuksia pienennettiin, haluttiin sopimuksessa samalla tarjota suojatoimenpiteitä kansallisille viranomaisille, mikäli he haluavat estää tuotannon pääsyn kansallisiin tukirahoitusjärjestelmiin. Jos vähemmistöyhteistuottajan osuus on pienempi kuin 20 prosenttia, voi kyseisen yhteistuottajan kotimaan edustaja nimittäin rajoittaa tuotannon pääsyä kansallisiin tuotantotukijärjestelmiin, erityisesti jos tukea myönnetään automaattisesti riippumatta kansallisen osuuden suuruudesta. Pääsy voidaan myös estää, mikäli vähimmäisosuus ei sisällä riittävää taiteellista ja teknistä panosta kyseisestä maasta. (21)

Uudistetun yleissopimuksen on tähän mennessä (25.7.2024) ratifioinut yhteensä 36 maata. Suomi ratifioi sopimuksen heinäkuussa 2022, ja se astui kansallisesti voimaan marraskuussa 2022. (24) Vuoden 1992 yleissopimusta sovelletaan edelleen kuitenkin kaikkiin yhteistuotantoihin, joissa vähintään yksi osapuoli on ratifioinut kyseisen yleissopimuksen, mutta ei uudistettua yleissopimusta (25).

Uudistettua yleissopimusta sovelletaan seuraavanlaisiin yhteistuotantoihin (26):

- Yhteistuotannot, joissa on mukana vähintään kolme yhteistuottajaa yleissopimuksen kolmen eri osapuolen alueelta.
- Yhteistuotantoihin, joihin osallistuu vähintään kolme yhteistuottajaa yleissopimuksen kolmen eri osapuolen alueelta sekä yksi tai useampi yleissopimuksen osapuolten alueelle sijoittautumaton yhteistuottaja.^d
- Kahdenvälisiin yhteistuotantoihin, mikäli yleissopimuksen osapuolten välisistä kahdenvälisistä yhteistuotannoista ei ole tehty

^d Yleissopimuksen osapuolten alueelle sijoittautumattomien yhteistuottajien rahoitusosuus ei kuitenkaan saa olla yli 30 prosenttia tuotannon kokonaiskustannuksista. (26)

minkäänlaista sopimusta, edellyttäen ettei kumpikaan osapuoli ole tehnyt yleissopimuksen 22 artiklan mukaista varaumaa.^e

Jotta yleissopimusta voidaan soveltaa yhteistuotantoon, tulee sen olla sopimuksessa mainitun virallisesti yhteistuotetun elokuvateoksen määritelmän mukainen (27). Määritelmän edellytykset täyttääkseen yhteistuotannon tulee saada riittävästi pisteitä yleissopimuksen pistejärjestelmästä, jossa pisteitä saa yleissopimuksen osapuolilta peräisin olevista osatekijöistä. Mahdollinen kokonaismäärä pitkille fiktioelokuville on 21 pistettä, ja virallisen yhteistuotannon edellytykset täyttääkseen tuotannon tulee saada vähintään 16 pistettä. (28)

Taulukko 1. Euroopan neuvoston elokuvien yhteistuotantoa koskevan yleissopimuksen pistejärjestelmä pitkille fiktioelokuville. (28)

YLEISSOPIMUKSEN OSAPUOLILTA PERÄISIN OLEVAT OSATEKIJÄT	PAINOTUS-PISTEET
OHJAAJA	4
KÄSIKIRJOITTAJA	3
SÄVELTÄJÄ	1
PÄÄROOLI	3
TOINEN ROOLI	2
KOLMAS ROOLI	1
ELOKUVAAJA	1
ÄÄNISUUNNITTELIJA	1
LEIKKAAJA	1
LAVASTUS- TAI PUKUSUUNNITTELIJA	1
STUDION TAI KUVAUSPAIKAN SIJAINTI	1
VISUAALISTEN TEHOSTEIDEN (VFX) TAI TIETOKONEGRAFIIKAN (CGI) TUOTANTOPAIKKA	1
JÄLKITUOTANNON SIJAINTI	1

^e ”Valtio voi tämän yleissopimuksen allekirjoittaessaan tai ratifioimis-, hyväksymis- tai liittymiskirjaan tallettaessaan antaa selityksen, jonka mukaan 2 artiklan 4 kohtaa ei sovelleta kahdenvälisiin yhteistuotantosuhteisiin yhden tai useamman osapuolen kanssa. Lisäksi se voi pidättää itsellään oikeuden vahvistaa sellaisen suurimman osallistumisosuuden, joka poikkeaa 9 artiklan 1 kohdan a alakohdassa määrätystä. Muita varaumia ei sallita.” (27)

Pisteitä muodostuu, kun kyseinen osatekijä on lähtöisin yleissopimuksen osapuolena olevasta maasta. Suurin pistemäärä, eli neljä pistettä, myönnetään ohjaajasta. Käsikirjoittajan ja pääroolin osuuksista saa molemmista kolme pistettä. Toisen roolin osuus on kaksi pistettä, ja muut osatekijät ovat yhden pisteen arvoisia. Roolien määräytymiseen käytetään näyttelijöiden työpäivien lukumäärää (28).

Vaikka tavoiteltu pistemäärä on vähintään 16 pistettä, voi yhteistuotanto kuitenkin saada virallisen yhteistuotantoaseman myös pienemmällä pistemäärällä. Toimivaltaiset viranomaiset, eli kyseisen yhteistuotannon osapuolten maiden edustajat, voivat keskenään neuvoteltuaan myöntää yhteistuotantoaseman pienemmän pistemäärän saaneelle tuotannolle yhteistuotannon ominaisuudet huomioon otettuaan. (26)

Sopimuksessa määritellään, että jokaisen yhteistuottajan tulee antaa taloudellisen osuuden lisäksi taiteellinen ja/tai tekninen panos, mutta pelkkä taloudellinen panos on myös mahdollista tietyin ehdoin. Kyseiset tuotannot voivat sisältää yhden tai useamman pelkästään rahoituksellisen vähemmistöosuuden, edellyttäen kuitenkin, ettei mikään kansallinen osuus ole alle 10 prosenttia eikä yli 25 prosenttia tuotannon kokonaiskustannuksista. Lisäksi tuotannossa tulee olla enemmistöyhteistuottaja, joka antaa tosiasiallisen taiteellisen ja teknisen panoksen ja voi saada tuotannolle kansallisen tuotannon aseman omassa kotimaassaan. (26)

Kuten aiemmin on mainittu, yleissopimus määrittelee sen alaisuudessa tehtäviin yhteistuotantoihin sovellettavat säännöt. Yhteistuotantoaseman saamisen edellytyksien ja yhteistuottajien rahoitusosuuksien lisäksi yleissopimuksessa määrätään esimerkiksi yhteistuottajien oikeuksista. Lisäksi se sisältää artiklat muun muassa yhteistuotantojen rinnastamisesta kansallisiin elokuvaan, sopimuksen osapuolten välisten elokuva-suhteiden yleisestä tasapainosta sekä yhteistuotantoon osallistuvien maiden mainitsemisesta. (26)

Euroopan neuvoston yleissopimus elokuvien yhteistuotannosta on siis varsin kattava sopimus, jota voisi analysoida hyvinkin yksityiskohtaisesti. Myös yleissopimuksen hyviä puolia ja sen etuja sekä toisaalta haasteita ja heikkouksia voisi tutkia tarkemmin, mutta näitä asioita ei tarkastella tässä opinnäytetyössä.

2.4 KUMPPANUUDET KANSAINVÄLISISSÄ YHTEISTUOTANNOISSA

Kuten aiemmissa luvuissa on tullut ilmi, yhteistuotannoissa on aina mukana useampi kuin yksi tuottaja, joista jokaisella on elokuvan toteutuksessa oma osuutensa. Yhteistuottajien tulee sopia kunkin osapuolen rahoitusosuuksien suuruudesta sekä taiteellisen ja/tai teknisen panoksen määrästä yhteistuotantoa suunniteltaessa. Nämä yhdessä osapuolten omistusosuuksien ja esimerkiksi levitysoikeuksien kanssa määrittävät tuottajien välisissä yhteistuotantosopimuksissa. (29)

Elokuvan tekeminen on monesti vuosia kestävä prosessi, ja toimiva yhteistyö yhteistuottajien välillä on tärkeä elementti tuotannon onnistumisessa. Yhteistuotantoon lähtiessä osapuolien onkin hyvä varmistaa, että he jakavat tulevasta elokuvasta saman näkemyksen, ja jokainen yhteistuottaja tiedostaa oman osuutensa ja siihen liittyvät tehtävät. Heidän tulisi lisäksi ymmärtää ne vaatimukset, jotka jokainen kohtaa omassa maassaan esimerkiksi eri tukirahoitusjärjestelmien osalta. (10)

Yhteistuottajien osuudet – oli kyse sitten rahoituksesta, taiteellisesta ja/tai teknisestä panoksesta tai omistusoikeudesta – harvoin jakautuvat tuottajien kesken tasan yhtä suuriin osiin. Yleisesti ottaen yhdellä tuottajista on enemmistöosuus kokonaisuudesta ja toisella tai useammalla, mikäli kyseessä on monenvälinen yhteistuotanto, on pienempi osuus. Loogisesti nimitykset näille ovat enemmistöyhteistuottaja ja vähemmistöyhteistuottaja, jotka on

mainittu jo aiemmin tässä opinnäytteessä esimerkiksi Euroopan neuvoston elokuvien yhteistuotantoa koskevan yleissopimuksen kohdalla. Seuraavissa alaluvuissa tarkastellaan näiden tuottajien rooleja hieman tarkemmin.

2.4.1 ENEMMISTÖYHTEISTUOTTAJA

Enemmistöyhteistuottaja on monesti se osapuoli, joka on alkujaan laittanut hankkeen alulle (10). Poikkeuksiakin voi tietysti olla. Jos esimerkiksi elokuvaprojektin aloittaneella tuottajalla on vaikeuksia saada kasaan riittävää rahoitusta omasta maastaan, voi olla hyödyllistä muuttaa enemmistö- ja vähemmistöyhteistuottajan rooleja – mikäli elokuvan sisältö sen mahdollistaa.

Riippumatta siitä, kuka hankkeen on alun perin kehittänyt, enemmistöyhteistuottaja osallistuu tuotantoon lähtökohtaisesti suurimmalla rahoitusosuudella, jonka hän kerää oman maansa julkisilta rahoittajilta, sijoittajilta sekä muista rahoituslähteistä. Suurimman rahoitusosuuden myötä enemmistöyhteistuottaja omistaa lähtökohtaisesti myös isoimman osuuden elokuvan oikeuksista. (8) Isoimman rahoitusosuuden takia enemmistöyhteistuottajalla on tuottajista suurin riski, mutta myös suurin mahdollisuus voittoihin, mikäli elokuva menestyy hyvin kaupallisesti (5).

Mikäli yhteistuotannolle haetaan virallista yhteistuotantoasemaa, on enemmistöyhteistuottajan aloitettava prosessi ensin omalla alueellaan. Kun enemmistöyhteistuottajan maan toimivaltainen viranomainen on myöntänyt virallisen yhteistuotantoaseman, voidaan sitä sen jälkeen hakea vähemmistöyhteistuottajamaiden viranomaisilta. (5)

Enemmistöyhteistuottajalla on useimmiten vetovastuu elokuvatuotannon konkreettisesta toteuttamisesta. Näin ollen enemmistöyhteistuottaja toimii yhteistuotannossa usein myös *delegate producer* -roolissa, jolle ei ole olemassa suoraa käännöstä, mutta josta käytetään termiä valtuutettu tuottaja tässä tutkimuksessa.

2.4.2 VALTUUTETTU TUOTTAJA

Valtuutettu tuottaja eli *delegate producer* on termi, jota käytetään laajalti Euroopassa. Valtuutetulla tuottajalla on useimmiten lopullinen vastuu itse elokuvan tekemisestä ja sen valmistumisesta. Monissa tapauksissa valtuutetulla tuottajalla on yhteinen äidinkieli elokuvan ohjaajan ja käsikirjoittajan kanssa. Valtuutettu tuottaja nimetään usein yhteistuotannon käytännön asioista sopiessa. (5) (29)

Valtuutettu tuottaja seuraa kaikkia elokuvantekoon liittyviä päätöksiä, oli kyse sitten taiteellisista, hallinnollisista, juridisista tai jälkituotantoon liittyvistä asioista. Tuotantoa koskevia yhteistuotantosopimuksia tehdessä ja käytännön asioista sovittaessa yhteistuottajien on hyvä sopia, kuinka paljon valtaa valtuutetulla tuottajalla itseasiassa on, ja millaisia päätöksiä esimerkiksi kuvausvaiheessa hän saa yksinään tehdä, erityisesti mikäli näillä päätöksillä on vaikutusta elokuvan budjettiin. (29)

Enemmistöyhteistuottaja ja valtuutettu tuottaja ovat monissa asioissa verrannollisia toisiinsa ja useissa tuotannoissa yksi ja sama. Tämä ei kuitenkaan ole itsestäänselvyys, vaan jossain tapauksissa myös vähemmistöyhteistuottaja voidaan nimetä valtuutetuksi tuottajaksi (30).

2.4.3 VÄHEMMISTÖYHTEISTUOTTAJA

Yhteistuotannossa voi olla mukana yksi tai useampi vähemmistöyhteistuottaja, jotka tulevat useimmiten mukaan tuotantoon myöhemmässä vaiheessa. Vähemmistöyhteistuottajan taloudellinen ja taiteellinen panos on lähtökohdaisesti huomattavasti pienempi kuin enemmistöyhteistuottajan. (10) Vähemmistöyhteistuottajana toimimisessa on monia etuja, mutta myös tiettyjä haasteita.

Vähemmistöyhteistuottajan tullessa mukaan tuotantoon monet taiteelliset päätökset saattavat olla jo tehtynä ja esimerkiksi käsikirjoitus ollut valmiina jo pitkään, jolloin vähemmistöyhteistuottajan panos elokuvaan taiteellisesti on jo tämän lähtöasetelman takia pieni. Joskus vähemmistöyhteistuottaja saatetaan ottaa mukaan tuotantoon vain rahoitusvajeen täyttämistä varten, jolloin kyseistä tuottajaa saatetaan pitää enemmän rahoituslähteenä kuin kumppanina itse elokuvan teossa. (5) (10)

Vaikka vähemmistöyhteistuottajilla saattaakin olla pieni mahdollisuus vaikuttaa elokuvaan taiteellisesti, on heillä kuitenkin päävastuu rahoituksen hankkimisesta omasta maastaan. Jos tuotanto tehdään virallisena yhteistuotantona, saavuttaa se kansallisen aseman jokaisessa yhteistuotantomaassa ja näin vähemmistöyhteistuottaja on oikeutettu hakemaan tuotannolle julkista rahoitusta oman maansa rahoittajilta. Mikäli tuotanto saa positiivisen rahoituspäätöksen kyseisiltä tahoilta, toimii vähemmistöyhteistuottaja tuotannon edustajana heille ja on vastuussa kyseisen rahoituksen hallinnoinnista. Tuotannon edetessä vähemmistöyhteistuottajan tulee myös seurata omaan rahoitusosuutensa liittyviä kuluja, palkata mahdollinen paikallinen työryhmä ja mikäli elokuvan kuvauksia tai jälkituotantoa tehdään vähemmistöyhteistuottajan kotimaassa, myös näihin liittyvien käytännön asioiden toteuttaminen saattaa olla hänen vastuullaan. (10)

Vähemmistöyhteistuotannoilla on tärkeä rooli erityisesti maissa, jossa elokuvateollisuus on pienempi. Monissa pienemmissä maissa on esitelty erilaisia tukijärjestelmiä, jotka on tarkoitettu erityisesti vähemmistöyhteistuotantojen tukemiseen. Kyseiset tukijärjestelmät mahdollistavat näistä maista lähtöisin olevien tuottajien osallistumisen isomman budjetin tuotantoihin, mikä puolestaan kartuttaa heidän ammatillista osaamistaan ja kasvattaa verkostoja. (13) Osaltaan nämä tukijärjestelmät ovat myös parantaneet vähemmistöyhteistuottajina toimivien asemaa, kun heidän ei tarvitse kilpailla samasta julkisesta rahoituksesta esimerkiksi enemmistöyhteistuotantoina tehtävien isojen kansallisten elokuvien kanssa (7).

Vähemmistöyhteistuottajan roolia voisi käsitellä laajemminkin muun muassa kyseisessä asemassa toimimisen motiivien tai vähemmistöyhteistuotantojen eri ilmenemismuotojen osalta, mutta niitä ei käsitellä tässä opinnäyteteessä.

2.5 KANSAINVÄLISTEN YHTEISTUOTANTOJEN RAHOITUS

Elokuvateollisuus on kokenut suuria muutoksia viimeisen vuosikymmenen aikana. Globalisaatio, elokuvatuotantojen paljous, teknologian valtava kehitys, uusien jakelukanavien ilmestyminen, koronapandemia ja viimeisimpänä Hollywoodissa vallinneet lakot ovat vaikuttaneet alan toimintaympäristöön.

Myös rahoitusjärjestelmät ovat kokeneet muutoksia. Toisaalta rahoituslähteet ovat lisääntyneet muun muassa tuotantokannustimien määrän myötä, mutta kaikki viimeaikaiset tapahtumat eivät kuitenkaan ole positiivisia. (10)

Suomessa kulttuurimäärärahoihin kohdistuvat leikkaukset ja sen kautta Suomen elokuvasäätiön tukivarojen pieneneminen on vaikeuttanut alan tilannetta. Samaan aikaan myös televisioyhtiöt ovat vähentäneet tilausmääriään, ja esimerkiksi Elisa on ilmaissut lopettavansa elokuvien rahoittamisen. Elokuvatuotantojen kustannukset ovat lisäksi kasvaneet, mutta rahoituksen määrä ei puolestaan ole lisääntynyt. (31) (32)

Useat tekijät ovat vaikuttaneet siihen, että elokuvatuotannon rahoittaminen ainoastaan kotimaisesti on muuttunut entistä haastavammaksi. Riittävän rahoituksen saamiseksi monien tuotantojen onkin haettava sitä myös oman maansa ulkopuolelta, mikä osaltaan johtaa yhteistuotantojen syntymiseen. (10) (12)

Kansainvälisissä yhteistuotannoissa on lähtökohtaisesti suurempi budjetti kuin kansallisissa. Yhteistuotetun elokuvan budjetti kasvaa esimerkiksi

useampien tuottajien myötä lisääntyvien hallinnollisten kulujen takia. Ulkomailla saatu rahoitus on monesti myös sidottu kyseisellä alueella tapahtuvaan kulutukseen, mikä voi puolestaan lisätä matka- ja majoituskuluja. Kansainvälisissä yhteistuotannoissa on näin ollen tietynlainen sisäänrakennettu mekanismi budjetin suurenemiselle. Tuotannon muuttamisen kansallisesta kansainväliseksi riittämättömän rahoituksen vuoksi voisi tästä näkökulmasta ajatellen olevan jopa hieman paradoksaalista, mutta asia ei ole niin yksiselitteinen.

Elokuvatuotannon kokonaisrahoitus koostuu useasta eri lähteestä, kuten julkinen tukirahoitus, tuotantokannustimet, tuottajan sijoitus, televisioyhtiön/suoratoistopalvelun sijoitus sekä levittäjän maksama levitysenmakso. Euroopassa ja eurooppalaisissa yhteistuotannoissa erityisesti julkinen tukirahoitus on tuotantojen toteutumisen kannalta olennainen rahoituslähde. Näitä rahoitusjärjestelmiä on olemassa niin ylikansallisella, kansallisella kuin alueellisellakin tasolla. Myös erilaiset tuotantokannustimet ovat nousseet tärkeään rooliin yhteistuotantojen rahoituksessa. (12) (33)

Seuraavissa alaluvuissa käyn läpi kansainvälisiä yhteistuotantoja tukevia eri rahoitusjärjestelmiä. Tarkastelun kohteena ovat julkista tukirahoitusta tarjoavat eri instituutiot sekä tuotantokannustinjärjestelmät, jotka tarjoavat rahoitusta elokuvien tuotantovaiheeseen. Näin ollen esimerkiksi Luova Eurooppa/MEDIA-rahoitusohjelma jää tarkastelun ulkopuolelle, sillä kyseinen rahasto tukee elokuvien kehitystä ja levitystä (34). Vaikka muillakin kokonaisrahoitukseen kuuluvilla osatekijöillä – kuten levittäjän levitysenmakso – on vaikutuksensa tuotannon kokonaisrahoitukseen, ei niitä kuitenkaan käsitellä tarkemmin tässä opinnäytteessä.

2.5.1 EURIMAGES

Eurimages on Euroopan neuvoston kulttuurirahasto, joka perustettiin vuonna 1989. Eurimages kannustaa elokuva-alan ammattilaisia rajoja

ylittävään yhteistyöhön tukemalla taloudellisesti yhteistuotantoina tehtäviä pitkiä fiktio-, animaatio- ja dokumenttielokuvia. (35) Eurimages aloitti toimintansa ennen Euroopan neuvoston elokuvien yhteistuotantoja koskevan yleissopimuksen olemassaoloa. Euroopassa luotiin siis ensin yhteistuotantoja tukeva rahoitusjärjestelmä, ja vasta muutaman vuoden jälkeen niitä koskeva oikeuskäytäntö (36).

Eurimages -rahastolla on noin 27,5 miljoonan euron vuosibudjetti. Tämä rahoitus saadaan pääosin jäsenvaltioiden maksuosuuksista sekä rahaston myöntämien lainojen tuloista. (37) Jäsenvaltioiden maksuosuudet määritellään vuosittain tiettyjen parametrien mukaan, joihin vaikuttavat muun muassa maan varallisuus (BKT) ja väestön määrä, maassa tehtävien kansainvälisten yhteistuotantojen määrä, maasta lähtöisin olevien yhteistuottajien pyytämä tuen määrä tukikelpoisiin hankkeisiin sekä maasta lähtöisin olevien yhteistuottajien saama tukisumma (8).

Eurimagesilla on kolme tukiohjelmaa: yhteistuotantona tehtävien pitkien elokuvien tuotantotuki, yhteistuotannon edistäminen sekä elokuvateatteritoiminta (37). Suurin näistä on yhteistuotantona tehtävien pitkien elokuvien tuotantotuki, joka vie suurimman osan Eurimagesin vuosibudjetista. Eurimagesin tuet yhteistuotannoille ovat joko korkotukilainoja tai tukirahoitusta. Korkotukilainan takaisinmaksu tapahtuu tuettujen hankkeiden tuottojen perusteella. (38)

Tällä hetkellä Eurimagesin jäsenvaltioihin kuuluu yhteensä 39 maata: 38 maata Euroopan neuvoston 46 maasta sekä Kanada. Eurimagesin jäseniksi voivat liittyä kaikki Euroopan neuvoston jäsenvaltiot sekä muut maat liitännäisjäsenen roolissa. Suomi on ollut Eurimagesin jäsen jo vuodesta 1990 lähtien. (39)

Eurimagesin johtokunta hyväksyy vuosittain pitkien fiktio-, animaatio- ja dokumenttielokuvien yhteistuotantotukia koskevat säännöt. Uusimmat

säännöt astuivat voimaan 1. tammikuuta 2024. Näissä säännöissä määritellään elementit, jotka tekevät hankkeista ja hakijoista tukikelpoisia. (35)

Taulukko 2. Katsaus Eurimagesin yhteistuotantotukea koskeviin sääntöihin
(perustuen: Eurimagesin säännöt vuodelle 2024) (35)

YLEISIÄ MÄÄRÄYKSIÄ

- Tukea hakevan hankkeen tulee olla elokuvateatterilevitykseen tarkoitettu pitkä fiktio-, animaatio- tai dokumenttielokuva, joka on kestoltaan vähintään 70 minuuttia
- Hankkeessa tulee olla mukana vähintään kaksi tuottajaa kahdesta rahaston jäsenvaltiosta, joista vähintään yksi on Euroopan neuvoston jäsenvaltio
- Hankkeiden tulee olla yhteistuottajamaiden lainsäädännön sekä kyseessä olevien maiden kahden- tai monenvälisen yhteistuotantosopimusten mukaisia

TUKIKELPOISET TUOTTAJAT

- Jostakin rahaston jäsenvaltiosta lähtöisin oleva ja sen lainsäädännön alainen oikeushenkilö, jonka pääasiallinen toiminta on elokuvien tuotanto
- Riippumaton tuotantoyhtiö, joka on jäsenvaltioiden kansalaisten enemmistöomistuksessa joko suoraan tai välillisesti
 - Tuotantoyhtiö katsotaan riippumattomaksi, kun alle 25 prosenttia sen osakepääomasta on yhden audiovisuaalisen mediapalvelun tarjoajan hallussa. Mikäli mukana on useampi audiovisuaalisen mediapalvelun tarjoaja, ei heidän yhteenlaskettu osakepääomansa saa ylittää 50 prosenttia.
- Aiemmin tukea saaneiden tuottajien on täytynyt täyttää kaikki sopimusveloituensa rahastoa kohtaan

YHTEISTUOTANNON RAKENNE (rahoitusosuudet)

- Mikäli kyseessä on monenvälinen yhteistuotanto, enemmistöyhteistuottajan osuus ei saa ylittää 70 prosenttia eikä vähemmistöyhteistuottajan osuus saa olla alle 10 prosenttia hankkeen kokonaisbudjetista
- Mikäli kyseessä on kahdenvälinen yhteistuotanto, enemmistöyhteistuottajan osuus ei saa ylittää 80 prosenttia eikä vähemmistöyhteistuottajan osuus saa olla alle 20 prosenttia hankkeen kokonaisbudjetista
- Mikäli kahdenvälistä yhteistuotantoa ei tehdä Euroopan neuvoston yhteistuotantoja koskevan uudistetun yleissopimuksen mukaan, enemmistöyhteistuottajan osuus saa olla enintään 90 prosenttia, mikäli hankkeen kokonaisbudjetti on yli 5

miljoonaa euroa ja yhteistuotannon rakenne on valtioiden kahdenvälisen yhteistuotantosopimuksen mukainen

- Mikäli hanke kuuluu Euroopan neuvoston yhteistuotantoja koskevan uudistetun yleissopimuksen alaisuuteen, sovelletaan siihen kyseisessä yleissopimuksessa määritellyjä yhteistuotantoja koskevia ehtoja

**RAHASTON JÄSENVALTIOIDEN ULKOPUOLISET
TUOTTAJAT JA RAHOITTAJAT**

- Yhteistuottajat, jotka eivät ole lähtöisin rahaston jäsenvaltioista, voivat osallistua hankkeeseen, mikäli heidän yhdistetty taloudellinen osuutensa ei ylitä 30 prosenttia hankkeen kokonaisbudjetista, eikä heidän yhteenlaskettu omistusoikeutensa teoksesta ole yli 30 prosenttia

**TEKNINEN JA TAITEELLINEN YHTEISTYÖ
JA TALOUDELLISET YHTEISTUOTANNOT**

- Hankkeessa tulee olla taiteellista ja/tai teknistä yhteistyötä vähintään kahden eri tuottajan välillä, jotka ovat lähtöisin rahaston eri jäsenvaltioista, ja joista ainakin yksi on Euroopan neuvoston jäsenvaltio
- Yhteistyötä arvioidaan taiteellisesti vastuullisessa asemassa olevien sekä pääroolien esittäjien kansallisuuden ja/tai asuinpaikan perusteella sekä esimerkiksi kuvauspaikan ja jälkituotannon sijainnilla
- Tästä huolimatta myös yhteistuotanto, jossa yhden tai useamman yhteistuottajan osuus on puhtaasti taloudellinen, on tukikelpoinen, mikäli kyseisellä yhteistuottajalla on mahdollisuus saada hankkeelle kansallisen viranomaisen myöntämä yhteistuotantoasema omassa maassaan

EHDOT TÄYTTÄVÄ HANKE

- Ehdot täyttävä hanke määritellään pistejärjestelmän perusteella, jossa pisteitä myönnetään Euroopan neuvoston tai rahaston jäsenvaltioista lähtöisin oleviin osatekijöihin
- Mahdollinen kokonaispistemäärä pitkille fiktioelokuville on 21 pistettä, joista hankkeen tulee saada vähintään 16 pistettä ehdot täyttääkseen

TALOUDELLISET VAATIMUKSET

- Hankkeilla on oltava kussakin yhteistuotantomaassa joko julkista tukea, televisioennakkomyynti, levitysennakko tai muu rahoitusjärjestely, jotka rahasto voi todentaa ja hyväksyä.

- Julkinen kehitys- tai jälkituotantotuki on myös hyväksyttävä, mikäli tuki on tarkoitettu kattamaan näitä nimenomaisia kustannuksia ja ne pystytään määrittelemään tuotantobudjetissa
- Hankkeen rahoituksesta tulee olla varmistettuna vähintään 50 prosenttia jokaisessa yhteistuotantomaassa ja nämä on vahvistettava asianmukaisilla dokumenteille tukea haettaessa

Yllä olevassa taulukossa on katsaus Eurimagesin yhteistuotantotukea koskeviin sääntöihin. Niissä määritellään muun muassa tukikelpoiset tuottajat, yhteistuottajien enimmäis- ja vähimmäisrahoitusosuudet, yhteistuottajien välinen tekninen ja taiteellinen yhteistyö sekä ehdot täyttävä hanke. Eurimages käyttää ehdot täyttävän hankkeen määrittelyyn yhteneväistä pistejärjestelmää Euroopan neuvoston yhteistuotantoa koskevan uudistetun yleissopimuksen kanssa. Kyseinen pistejärjestelmä on nähtävissä luvussa 2.3.1 (taulukko 1). Taulukossa mainittujen asioiden lisäksi Eurimagesin säännöt sisältävät osat esimerkiksi omistusoikeuksista, rahaston valintakriteereistä sekä tukirahoituksen tyypistä, määrästä ja jakamisesta.

Kuten aiemmin mainittiin, yhteistuotantona tehtävien pitkien elokuvien tuotantotuki on Eurimagesin suurin tukiohjelma. Tukiohjelmalla rahoitetaan niin fiktio-, animaatio- kuin dokumenttielokuviakin, ja näistä tuetuimpia ovat fiktioelokuvat. Esimerkiksi vuonna 2023 rahasto myönsi yhteistuotantotukea yhteensä 94 hankkeelle noin 26 miljoonan euron edestä, josta fiktioelokuvien osuus oli 71 hanketta ja noin 21,5 miljoonaa euroa (40).

2.5.2 NORDISK FILM & TV FOND

Nordisk Film & TV Fond (jäljempänä NFTF) on elokuva- ja televisiorahasto, joka perustettiin vuonna 1990. NFTF:n tavoitteena on edistää pohjoismaista audiovisuaalista alaa tukemalla korkealaatuisia tuotantoja. Rahasto jakaa tuotantotukea pitkille fiktioelokuville, luoville dokumenttielokuville sekä draamasarjoille. (41) Vuonna 2023 tukea myönnettiin yhteensä 74 tuotannolle, joista pitkiä fiktioelokuvia oli 33 kappaletta (42).

NFTF:n budjetti vuodelle 2024 on noin 11,4 miljoonaa euroa (41). Kyseinen rahoitus saadaan yhteensä kahdeltakymmeneltä eri osapuolelta, jotka ovat: Pohjoismaiden ministerineuvosto, jokaisen viiden pohjoismaan kansallinen elokuvasäätiö ja niiden yleisradioyhtiöt sekä yhdeksän alueella toimivaa yksityistä mediayritystä / suoratoistopalvelua (43).

Saadakseen rahoitusta NFTF:ltä hakijan tulee olla joko yhdessä viidestä pohjoismaasta, muussa EU/EEA jäsenmaassa tai Sveitsissä toimiva tuotantoyhtiö. Tuotannossa toimivien keskeisten taiteellisten tekijöiden ja/tai teknisten toimijoiden on asuttava tai oleskeltava pysyvästi Pohjoismaissa tai heillä on oltava muulla tavoin olennainen kosketus pohjoismaiseen audiovisuaalisen kulttuuriin. Tuotannossa olevan taiteellisen ja/tai teknisen panoksen on myös autettava pohjoismaisen audiovisuaalisen kulttuurin edistämistä. (43)

Tuotantotukea hakevan hankkeen on sovelluttava pohjoismaiseen julkiseen elokuvateatterilevitykseen ja/tai suoratoistopalvelu-/televisiolevitykseen. Sillä tulee lisäksi olla suuri yleisöpotentiaali omassa genressään, ensisijaisesti Pohjoismaissa ja toiseksi maailmanlaajuisesti. Tukea haettaessa hankkeella on oltava vahvistettuna kansallinen perusrahoitus, merkittävä rahoitusosuus vähintään yhdeltä rahaston osapuolelta, vähintään 70 prosenttia kokonaisrahoituksesta sekä levitys yhdeltä tai useammalta rahaston osapuolelta ja vähintään kahdessa Pohjoismaassa. (44)

2.5.3 KANSALLISET ELOKUVARAHASTOT

Kansalliset elokuvarahastot ovat kansallisten viranomaisten hallinnoimia, ja niiden toimintaa säätelevät esimerkiksi erilaiset kulttuuripoliittiset toimet ja elokuvakulttuuriin liittyvät lait. Kansalliset elokuvarahastot ovat keskeisiä rahoittajia eurooppalaisissa elokuvatuotannoissa, oli kyse sitten täysin kansallisesta tuotannosta tai kansainvälisenä yhteistuotantoa tehtävästä elokuvasta. (33) (45)

Kansallisten elokuvarahastojen tavoitteena on tukea ja edistää oman maansa elokuva-alaa. Lähtökohtaisesti kyseiset rahastot haluavat tukemiensa elokuvien olevan kulttuurisesti merkittäviä ja niissä olevan alueelle ominaisia kulttuurisia viittauksia, kuten kulttuuriperintöön tai kulttuuri-identiteettiin liittyviä elementtejä tai ihmisiä, ympäristöjä ja tarinoita, jotka ovat lähtöisin alueelta. (45)

Kansallisten elokuvarahastojen toimintaan vaikuttavien poliittisten tekijöiden myötä kyseiset rahastot tukevat monissa tapauksissa vain kansallisia elokuvia. Kansainvälisten yhteistuotantojen, erityisesti vähemmistöyhteistuotantona tehtävien, on tällöin noudatettava joko yhteistuotantomaiden kahdenvälistä valtiosopimusta elokuvien yhteistuotannosta tai Euroopan neuvoston elokuvien yhteistuotantoa koskevaa yleissopimusta ollakseen oikeutettu hakemaan rahoitusta. (10) Useat eurooppalaiset kansalliset elokuvarahastot ovat kuitenkin lähihistoriassa esitelleet jo aiemmin tässä tutkimuksessa mainittuja erityisiä vähemmistöyhteistuotannoille tarkoitettuja tukijärjestelmiä, jotka eivät tätä välttämättä vaadi. Vähemmistöyhteistuotannon tulee kuitenkin täyttää kyseisen tukijärjestelmän ehdot rahoitusta hakiesaan. (7)

Elokuva-alan toimintaympäristön muuttuessa nopealla tahdilla ovat kansalliset elokuvarahastot ja niiden toimintamallit olleet eri tekijöiden tarkastelun kohteena viime vuosien aikana. Esimerkiksi vuonna 2022 julkaistussa raportissa *Public Film Financing at a Crossroads* tutkitaan julkisen rahoituksen merkitystä ja relevanssia nopeasti muuttuvalla toimintakentällä (45).

Raportista käy ilmi, että alan ammattilaisten toivoma kansallisten elokuvarahastojen toimintaan liittyvä muutos on, että ne rahoittaisivat nykyistä harvempia elokuvatuotantoja, mutta suuremmilla tukisummilla. Tämän nähdään olevan tarpeellinen toimi julkisen elokuvarahoituksen merkityksen ja vetovoiman säilyttämiseksi. (45)

Raportissa sivutaan myös eurooppalaisia yhteistuotantoja ja niiden tulevaisuuden näkymiä. Monilla alueilla on vähennetty erityisesti vähemmistöyhteistuotannoille tarkoitettua tukirahoitusta, ja tekijöiden keskuudessa vallitsee huoli, että se vähenee vielä entisestään. (45)

Myös viime vuosina syventynyt poliittinen polarisaatio niin Euroopassa kuin muuallakin maailmassa on lisännyt alaan kohdistuvia uhkakuvia, kun julkisen tuen määrää on vähennetty ja taiteen ja kulttuurin tukemisen tarvetta kyseenalaistettu (46) (47). Tosin Saksassa julkistettiin juuri päätös kansallisen elokuvarahoituksen lisäämisestä vuodelle 2025, joten kaikki maailmalta kantautuvat alaa koskevat uutiset eivät onneksi ole negatiivisia (48).

2.5.4 SUOMEN ELOKUVASÄÄTIÖ

Suomen elokuvasäätiö on vuonna 1969 perustettu itsenäinen säätiö, jonka tarkoituksena on tukea ja kehittää suomalaista elokuva-alaa. Elokuvasäätiö kuuluu opetus- ja kulttuuriministeriön kulttuuripolitiikan toimialan ohjaukseen, ja sen tukitoimintaa ohjaavat valtionavustuslaki, laki valtion rahoituksesta elokuvakulttuurin edistämiseen sekä EU-komission hyväksymä notifiikaatio valtion elokuvatukiohjelmasta. (49)

Vuonna 2023 Suomen elokuvasäätiön myöntämät tuet olivat yhteensä 23,6 miljoonaa euroa, josta tuotantotuen osuus oli 14 miljoonaa euroa (50). Elokuvasäätiö tukee kotimaisia elokuvatuotantoja, mutta näiden lisäksi se myöntää tuotantotukea yhteistuotantoina tehtäville kansainvälisille fiktio-, dokumentti- ja animaatioelokuville, joissa on mukana suomalainen tuotantoyhtiö joko enemmistö- tai vähemmistöyhteistuottajana (51).

Elokuvasäätiö tukee vähemmistöyhteistuotantoja tietyin ehdoin. Jotta vähemmistöyhteistuotanto on tukikelpoinen, siinä tulee olla mukana suomalainen osatuottaja, joka hallinnoi tuotannon levitysoikeuksia Suomessa,

suomalaista osaamista tuotannollisessa tai taiteellisessa roolissa sekä jonkinlainen levitys Suomessa. Lisäksi hakemuksien arviointiin vaikuttavat elokuvan kiinnostavuus suomalaiselle yleisölle sekä yhteistuotantokumppaneiden yhteistyön jatkuvuus. (51)

Suomen elokuvasäätiö kertoo tukevansa vuosittain noin kahdeksasta kymmeneen vähemmistöyhteistuotantoa yhteensä noin miljoonalla eurolla. Tukisummat vaihtelevat noin 50 000 eurosta 300 000 euroon ja siihen vaikuttavat hankkeen kokonaisbudjetti sekä suomalaisen panoksen osuuden määrä. (51) Kyseiseen lukuun ovat sisällytettynä niin fiktio-, dokumentti- kuin animaatioelokuvatkin.

Valtion osoittama määräraha Suomen elokuvasäätiölle laski vuodelle 2024 melkein miljoona euroa. Tulevina vuosina kulttuurimäärärahoja tullaan leikkaamaan vielä lisää, mikä vaikuttaa myös elokuvasäätiön tukivaroihin. Määrärahojen pieneneminen tulee vähentämään elokuvasäätiön tukemien pitkien elokuvien lukumäärää sekä todennäköisesti pienentämään myös muiden tukimuotojen tukisummia. (52) (53)

Elokuvasäätiön vuoden 2024 määrärahat ovat vähäisemmät kuin esimerkiksi kymmenen vuotta sitten. Samassa ajassa elokuvatuotantojen kustannukset ja kokonaisbudjetit ovat kuitenkin kasvaneet, ja tähän suhteutettuna säätiön määrärahojen tulisi olla 8 miljoonaa euroa enemmän, jotta se olisi edes vuoden 2014 tasolla. Muissa Pohjoismaissa (pl. Islanti) kansallisten elokuvarahastojen budjetit ovat paljon Suomen omaa suurempia, esimerkiksi Tanskassa kolme kertaa enemmän. (54)

2.5.5 ALUEELLISET RAHASTOT

Ylikansallisten ja kansallisten rahastojen lisäksi elokuvatuotantoja rahoitetaan alueellisilta rahastoilta saatavilla tuilla. Alueellisten rahastojen merkitys eurooppalaisen elokuva-alan toimintakentällä on tätä myötä kasvanut. (12)

Merkityksen lisäksi myös kyseisten rahastojen konkreettinen määrä on viimeisten vuosien aikana lisääntynyt, mikä on nähtävissä esimerkiksi CineRegion kehityksen avulla.

CineRegio on vuonna 2005 perustettu eurooppalainen alueellisten rahastojen liitto (55). Vuonna 2018 CineRegioon kuului 44 alueellista rahastoa, mutta tällä hetkellä liitto edustaa jo 54 eri alueellista rahastoa kahdestatoista eri Euroopan Unionin jäsenvaltiosta sekä Norjasta, Sveitsistä sekä Iso-Britanniasta (12) (55).

Alueelliset rahastot eroavat kansallisista rahastoista niin toimintatavoiltaan kuin tavoitteiltaan, jotka voivat olla taloudellisia, kulttuurisia tai koulutukseen liittyviä – jopa kaikkia näitä yhdisteleviä. Alueellinen rahasto saattaa asettaa tavoitteikseen esimerkiksi tuotantojen määrän lisäämisen, oman alueen henkilöiden, historian ja tarinoiden tunnetuksi tekemisen, alueen talouskasvun edistämisen, alueellisen elokuvateollisuuden kehittämisen sekä paikallisten tekijöiden ammattitaidon vahvistamisen. (46)

Yleinen vaatimus rahoituksen myöntämiselle alueellisesta rahastosta on, että kyseinen alue hyötyy elokuvatuotannosta niin kulttuurisesti kuin taloudellisesti. Näin ollen tuotantotuen saaminen perustuu esimerkiksi alueella muodostuviin kuluihin, kuten kuvauspäivien määrään tai työryhmän jäsenten palkkoihin, tuotannon taiteelliseen ja kulttuuriseen arvoon kyseiselle alueelle (esim. tarinan paikallisuus tai taiteellisesti vastuullisessa asemassa olevien tekijöiden merkitys alueelle), teoksen yleisö- ja festivaalipotentialiin sekä tuotannon kokonaisrahoituksen tilanteeseen. (12) (10)

2.5.6 TUOTANTOKANNUSTIMET

Tuotantokannustin on laaja nimike hallitusten tarjoamille eri kannustinjärjestelmille, joita voivat olla verovähennys, verohyvitys tai maksuhyvitys.

Tuotantokannustimet muodostavat epäsuoran julkisen taloudellisen tuen tuotannoille ja ovat yksi yhteistuotantojen rahoitusjärjestelmä. (10)

Tuotantokannustimet saivat alkunsa Kanadassa 1990-luvulla, ja sen jälkeen niiden määrä on lisääntynyt valtavasti (10). Kannustimien todellista määrää on haastava selvittää, mutta Online Film Financing -sivuston tietokannasta niitä on tällä hetkellä (27.7.2024) löydettävissä yli 170 kappaletta (56).

Tuotantokannustimien tavoitteena on houkutella kansainvälisiä yhteistuotantoja esimerkiksi kuvaamaan elokuvaa tai toteuttamaan jälkituotannon osa-alueita kannustimia tarjoavaan maahan. Kannustinjärjestelmien yleisenä tavoitteena on vahvistaa maan yleistä vetovoimaa, eri palvelualojen elinkeinotoimintaa sekä parantaa maan kilpailukykyä. Samanaikaisesti ne vahvistavat audiovisuaalista alaa kansallisella tasolla. (57)

Tuotantokannustimien myötä kansainväliset yhteistuotannot ja muut isojen budjettien tuotannot voivat hakeutua kuvaamaan maihin, joissa nettokustannukset ovat omaa maata edullisempia (57). Tässä nousee esiin tuotantokannustimien aiheuttama negatiivinen ilmiö, eli tuotantojen siirtyminen kotimaasta muualle esimerkiksi halvemmän työvoiman perässä.

Suomessa lanseerattiin vuonna 2017 audiovisuaalisen alan tuotantokannustin, jota hallinnoi Business Finland. Kannustin on enintään 25 prosentin maksuhyvitys Suomessa toteutetun tuotannon kustannuksista. Järjestelmällä halutaan houkutella ulkomaisia tuotantoyhtiöitä toteuttamaan tuotantojaan Suomessa sekä edistää kotimaisten tuotantojen kansainvälistä rahoitusta. (58)

Maksuhyvitykseen hyväksyttäviä kustannuksia ovat tuotannosta suoraan Suomessa syntyneet kustannukset niin kuvausten, esituotannon kuin jälkituotannonkin aikana. Kyseisten kustannusten määrä voi olla enintään 80 prosenttia tuotannon kokonaisbudjetista. Maksuhyvitystä voi hakea pitkille

fiktioelokuville, dokumenttielokuville, käsikirjoitetuille fiktiosarjoille sekä animaatiotuotannoille. (58)

Vuonna 2020 tuotantokannustimesta julkaistiin väliarviointi, joka arvioi kannustimen vaikuttavuustavoitteiden toteutumista sekä sen muita välillisiä ja välittömiä vaikutuksia. Väliarvioinnin aineisto kerättiin juuri ennen koronaviruspandemian puhkeamista, joten siinä ei tarkastella pandemian aiheuttamia muutoksia audiovisuaaliseen alaan. Kannustimen vaikutuksia selvitettiin muun muassa tuotantoyhtiöille suunnatulla kyselyllä. (59)

Väliarvioinnissa tuotantokannustimen kerrottiin kansainvälistäneen suomalaista audiovisuaalista alaa ja helpottaneen tuotantojen kokonaisrahoituksen kokoon saamista sekä suomalaisten tuottajien mahdollisuuksia osallistua kansainvälisiin yhteistuotantoihin. Jopa 93 prosenttia kyselyyn vastanneista kertoi kannustimen vaikuttaneen kansainvälisten yhteistyöhankkeiden kasvuun melko tai erittäin positiivisesti. (59) Kyseisestä luvusta ei kuitenkaan erotella eri tuotantotyyppisiä, vaan siihen sisältyvät kaikki kannustimen piiriin kuuluvat tuotannot. Vaikutusta ainoastaan pitkien fiktioelokuvien yhteistuotantojen kasvuun ei näin ollen ole saatavilla.

Vaikka tuotantokannustin olisikin lisännyt yhteistuotantojen määrää Suomessa ennen pandemian alkua, vaikutti koronapandemia kuitenkin negatiivisesti yhteistuotantoihin. Kansainväliset yhteistuotannot kohtasivat kansallisia tuotantoja enemmän haasteita esimerkiksi matkustusrajoitusten myötä, ja suunnitellut kuvaukset siirtyivät tai peruuntuivat. Yhteistuotannoiksi aiottuja tuotantoja saatettiin perua kokonaan tai niiden rakennetta saatettiin muuttaa jonkun kansainvälisen osuuden osalta. (4) Todennäköisesti pandemia ja sen mukanaan tuoma epävarmuus tulevaisuudesta muuttivat myös joitakin yhteistuotannoiksi suunniteltua tuotantoja täysin kotimaassa toteutettaviksi kansallisiksi tuotannoiksi.

Koronapandemian aktiivinen vaihe on toistaiseksi takanapäin, ja merkkejä kansainvälisten yhteistuotantojen toipumisesta on ollut nähtävillä. Kuten tässä opinnäytetyössä on jo aikaisemmin tullut ilmi, alaa ovat kuitenkin ravistaneet suuret muutokset myös pandemian jälkeen. Niiden vaikutukset niin elokuva-alaan yleisesti kuin kansainvälisiin yhteistuotantoihin ovat tarkemmin arvioitavissa vasta myöhemmin.

3 TUTKIMUSMENETELMÄT JA -AINEISTO

Tämä opinnäytetyö on määrällinen tutkimus, jossa käytetään monimetodista lähestymistapaa aineistotriangulaation muodossa.

Määrällisissä tutkimuksissa tavoitteena on saada aikaan numeerista tietoa, jonka avulla voidaan esimerkiksi kuvailla, miten jokin asia on muuttunut. Määrällinen tutkimus on mahdollista toteuttaa, mikäli aineisto voidaan muuttaa mitattavaan muotoon. (60) Tavoitteenani on selvittää, miten kansainvälisten yhteistuotantojen määrä Suomen elokuväsäätön tuotantotukea saaneista tuotannoista on kasvanut, joten määrällinen tutkimus on tästä syystä perusteltu.

Monimetodisessa lähestymistavassa voidaan käyttää useampia eri menetelmiä tai aineistoja määrällisen tai laadullisen asetelman sisällä (61). Monimetodisesta lähestymistavasta käytetään myös termiä triangulaatio, ja siitä on erotettavissa neljä erilaista tyyppiä: metodi-, teoria-, tutkija- ja aineistotriangulaatio. Viimeisin tarkoittaa erilaisten tutkimusaineistojen yhdistämistä keskenään, ja sitä on toteutettu tässä tutkimuksessa. (60)

Tässä tutkimuksessa yhdistetään Suomen elokuväsäätön tietokantoja ja avoimen datan tiedostoja European Audiovisual Observatory-organisaation LUMIERE-tietokannasta saataviin tietoihin. Lisäksi aineiston koostamiseen on käytetty elokuväsäätön vuosijulkaisuja. Koostamalla tutkimusaineisto useammasta eri lähteestä on saatu mahdollisimman kattava kuva tutkitusta aiheesta. Näin ollen monimetodinen lähestymistapa ja aineistotriangulaatio on perusteltu tapa tutkimuksen toteuttamiselle.

Seuraavassa luvussa käydään tarkemmin läpi tutkimuksen eteneminen, esitellään tutkimuksessa käytetty aineisto ja kerrotaan tutkimusaineiston koostamisesta. Luvussa 3.2 nostetaan esiin tutkimuksen rajoitteet.

3.1 TUTKIMUSAINEISTON KOKOAMINEN JA ANALYSOINTI

Aloitin aineiston koostamisen Suomen elokuvasäätiön tarjoaman avoimen datan avulla. Tutkin ensimmäisenä tuotantotukitiedot-tiedostoa, joka on päivitetty viimeksi 29.5.2024. Kyseinen tiedosto sisältää kaikki elokuvasäätiöltä tuotantotukea saaneet elokuva- ja sarjahankkeet. Tiedostosta on nähtävillä muun muassa hankkeen saama tukisumma, tuottaja, ohjaaja sekä genre. (62)

Keskityin tiedoston analysoinnissa vuosina 2013–2023 tuotantotukea saaneisiin pitkiin fiktioelokuviin, mukaan lukien animaatioelokuvat. Tiedostossa mainitaan, mikäli tukea saanut tuotanto on vähemmistöyhteistuotanto ja vuoden 2023 osalta määritellään myös enemmistöyhteistuotannot.

Tuotantotukitiedosto ei tarjoa tarpeeksi kattavaa kuvaa erityisesti enemmistöyhteistuotantojen määrästä, joten otin avukseni elokuvasäätiön tiedoston vuosittaisista elokuvien teatterikatsojatilastoista Suomessa. Kyseisessä tiedostossa on listattuna Suomessa levityksessä olleet elokuvat vuodesta 1972 lähtien, ja muiden tietojen ohella se sisältää maininnan myös elokuvan tuotantomaasta. Tiedosto on päivitetty viimeksi 10.4.2024. (62) Katsojatilastojen avulla pystyin tarkastamaan tuotantotukea saaneiden elokuvien tuotantomaat niiden elokuvien osalta, jotka ovat jo valmistuneet ja olleet levityksessä Suomessa. Lisäksi hyödynsin Suomen elokuvasäätiön verkkosivuilla olevaa katsojaluvut-tietokantaa, joka on päivitetty viimeksi 24.6.2024 (63).

Kaikki vähemmistöyhteistuotannot eivät kuitenkaan ole olleet levityksessä Suomessa, joten näiden kohdalla käytin tietojen tarkistamiseen myös elokuvasäätiön elokuvavuosi-julkaisuja. Nämä julkaisut sisältävät vuosittaiset tilastot muun muassa elokuvasäätiön jakamista tuista, ja vuoteen 2017 asti niissä on eriteltyinä kaikki tuotannot, jotka ovat saaneet tuotantotukea.

Mikäli kyseessä on vähemmistöyhteistuotanto, on julkaisussa yleensä määriteltäviä muut yhteistuotantomaat. (64)

Vuoden 2017 jälkeen tuotantotukea saaneita elokuvia ei ole enää eritelty elokuvavuosi-julkaisuissa, vaan ne ovat siirtyneet elokuvasäätiön toimintakertomuksiin. Poikkeuksena vuosi 2018, jonka osalta erittelyä ei ole nähtävissä kummassakaan julkaisussa. Toimintakertomuksia ei myöskään ole helposti löydettävissä elokuvasäätiön verkkosivuilta, vaan vuosien 2018–2022 toimintakertomukset löytyivät Google-hakukoneen avulla. Vuoden 2023 vuosikertomus on puolestaan ladattavissa Suomen elokuvasäätiön esittelysivulta (49).

Koska tarkastelun kohteena ovat myös muutamana viime vuonna tuotantotukea saaneet elokuvat, eivät kyseiset tuotannot välttämättä ole vielä valmistuneet tai olleet teatterilevityksessä Suomessa. Vuosien 2021–2023 osalta käytin kansainvälisten yhteistuotantojen määrän tarkastamiseen lähinnä elokuvasäätiön toiminta- ja vuosikertomuksia, sillä julkaisuissa on eriteltyä vähemmistö- ja enemmistöyhteistuotantoja. Vähemmistöyhteistuotantojen osalta on nähtävissä yhteistuotantomaat, mutta enemmistöyhteistuotantojen kohdalla näitä ei erotella. Mikäli elokuva on jo valmistunut ja saanut levityksen Suomessa, perustin tietoni tuotantomaista katsojalukutietoihin.

Teoriaosuutta laatiessani tulin tutustuneeksi European Audiovisual Observatory-organisaation hallinnoimaan LUMIERE-tietokantaan. Kyseessä on ilmainen tietokanta, joka sisältää tietoa eurooppalaisissa elokuvateattereissa julkaistujen elokuvien vuosittaisista pääsymaksuista vuodesta 1996 lähtien. Tiedot koostetaan useista lähteistä, kuten kansallisista elokuva- ja tilastotiedoista, elokuvatoimistojen liitoista sekä toimialojen välisiltä toimijoilta. Tietoja täydennetään Euroopan unionin Luova Eurooppa/MEDIA-ohjelman tiedoilla, jotka perustuvat jakelijoiden automaattisen jakelun tukijärjestelmään antamiin ilmoituksiin. (65)

LUMIERE-tietokannan ensisijainen tarkoitus on tarjota tietoa yksittäisten elokuvien teatteriesityksistä Euroopassa. Tietokannassa mainitaan kuitenkin myös elokuvien tuottajamaat, joiden määrittelyyn European Audiovisual Observatory kertoo käyttävänsä useita eri tietolähteitä, joten koin kyseisen aineiston tutkimisen perustelluksi. Kyseistä tietokantaa on käytetty myös muissa kansainvälisten yhteistuotantojen määrää selvittävässä tutkimuksessa^f.

Päätin verrata Suomen elokuvasäätiön ja LUMIERE-tietokannan tietoja keskenään, ja huomasin muutaman tuotannon kohdalla eroavaisuuksia tuotantomaiden osalta. Halusin verrata tuotantomaiden yhteneväisyyttä tarkemmin, joten kävin läpi samat vuosina 2013–2023 Suomen elokuvasäätiöltä tuotantotukea saaneet pitkät fiktioelokuvat, tällä kertaa perustaen kansainvälisten yhteistuotantojen määrän LUMIERE-tietokannan tietoihin. LUMIERE:n lisäksi päätin tarkastaa tietojen täsmävyuden IMDB-tietokannasta ja Elonetistä. Joidenkin tuotantojen kohdalla käytin tietojen tarkastamiseen apunani myös Viron tai muiden pohjoismaiden tietokantoja, mikäli kyseessä oli tuotanto Suomen ja kyseisen maan välillä.

IMDB ei ole lähteenä täysin luotettava, sillä kuka tahansa voi lisätä sinne tietoja, joten sitä on käytetty lähinnä tutkimusta tukevana osana, mutta aineiston tiedot eivät perustu kyseisen tietokannan tietoihin. Myös Kansallisen audiovisuaalisen instituutin ylläpitämää Elonet-tietokantaa käytettiin samaiseen tarkoitukseen.

Koostin lopulta kaksi erittelyä Suomen elokuvasäätiön tukemista kansainvälisinä yhteistuotantoina tehdyistä pitkistä fiktioelokuvista vuosina 2013–2023. Ensimmäinen pohjautuu Suomen elokuvasäätiön tiedostoihin, kun

^fKs. esimerkiksi: Talavera J. Statistical Overview: Production, Co-production and Circulation. Julkaisussa: Hammett-Jamart J, Mitric P, Novrup Redvall E. (toim.), European Film and Television Co-production: Policy and Practice. Cham: Palgrave Macmillan, 2018. 27-42. (Palgrave European Film and Media Studies).

taas toinen on yhdistelmä elokuvasäätiön sekä LUMIERE-tietokannan tietoja.

Koostettuani aineiston päätin tarkastella, miten kyseiset tuotannot olivat saaneet rahoitusta Eurimages-rahastolta sekä NFTF:ltä. Eurimagesin tukipäätöksiä tutkimalla sain selville, että kaksi elokuvasäätiön vuonna 2022 tukemaa tuotantoa ovat suomalaisia enemmistöyhteistuotantoja, vaikka elokuvasäätiön kyseisen vuoden toimintakertomuksessa näin ei vielä ollut. Nämä tiedot on otettu huomioon elokuvasäätiön ja LUMIERE-tietokannan tietoja yhdistävässä aineistossa.

Koostamani aineisto sisältää elokuvien tuotantotukivuoden, elokuvan nimen, tuotantoyhtiön, ohjaajan, tuotantomaat sekä tiedon siitä, onko kyseessä suomalainen enemmistö- vai vähemmistöyhteistuotanto. Lisäksi se sisältää maininnan mahdollisesta Eurimages- tai NFTF-tuen myöntämisvuodesta. Kyseiset tiedot eivät kuitenkaan ole relevantteja tämän tutkimuksen kannalta, joten niitä ei käydä läpi tutkimustuloksissa.

3.2 TUTKIMUKSEN RAJOITTEET

Elokuvatuotannon alkuperämaiden määrittämistä varten ei ole olemassa varsinaisia virallisia säännöksiä tai ohjeita, mikä luo oman haasteensa niitä sisältävälle tutkimukselle. Tämä muodostuu helposti ongelmaksi esimerkiksi tilastoja luodessa, sillä eri tietokantojen tarjoamat tiedot elokuvien tuotantomaista saattavat poiketa toisistaan, kuten tässä tutkimuksessa on todettu. (65)

Opinnäytteeni aineisto perustuu ainoastaan julkisissa tiedostoissa ja tietokannoissa oleviin merkintöihin elokuvien yhteistuotantomaista. Tutkimus ei näin ollen sisällä selvitystä siitä, millä perustein tutkimukseen käytettyjä aineistoja hallinnoivat tahot määrittelevät kansainvälisen yhteistuotannon ja siinä osallisena olleet tuotantomaat. Myöskään yhteistuotannon laadusta ei

ole varmuutta, eli sisältääkö se sekä taloudellisen että taiteellisen ja/tai teknisen panoksen kaikilta yhteistuottajilta vai onko kyseessä esimerkiksi vain taloudellinen panostus.

Kokoamani aineisto on sekundääristä, sillä se perustuu muiden tekijöiden ylläpitämiin tietoihin, joita päivitetään vähintään muutaman kerran vuodessa. Tutkimuksessa lähteenä käytettyihin tiedostoihin tulee siis todennäköisesti muutoksia, jotka saattavat myös vaikuttaa tässä tutkimuksessa esitettäviin tuloksiin. Muutokset voivat liittyä tuotantomaihin, mikäli yhteistuotannon rakenne on muuttunut tuotantotukipäätöksen jälkeen. Myös esimerkiksi kansalliseksi suunniteltu tuotanto on saattanut muuttua kansainväliseksi tai toisinpäin, jolloin muutos olisi nähtävissä yhteistuotantojen määrässä.

Tässä tutkimuksessa käsitellään vain Suomen elokuvasäätiön tukemia pitkiä fiktioelokuvia, jotta käsiteltävä aineisto on pysynyt järkevän kokoisena. Tutkimuksen ulkopuolelle ovat siis jääneet kansainvälisesti yhteistuotetut dokumentit ja sarjatuotannot sekä ilman elokuvasäätiön tuotantotukea toteutetut tuotannot, minkä vuoksi tutkimuksesta ei saa kokonaiskuvaa kansainvälisten yhteistuotantojen määrästä Suomessa.

Koska tutkimusaineisto on koostettu useista eri tietolähteistä ja datan määrä on ollut suurta, myös virhemerkinnät ovat mahdollisia.

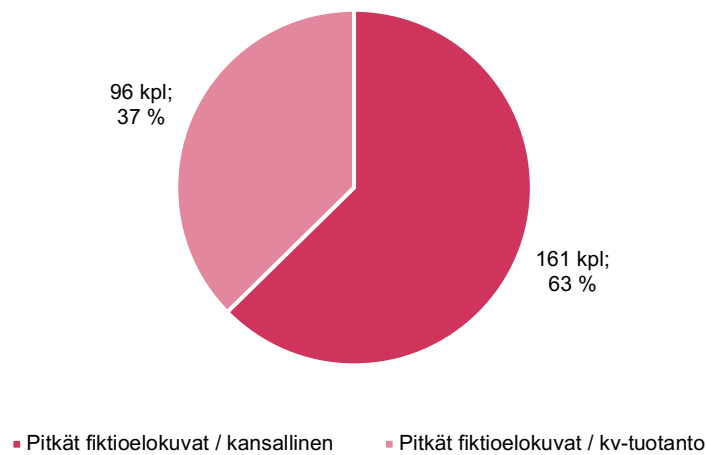
4 TUTKIMUSTULOKSET

Seuraavissa luvuissa käyn läpi Suomen elokuvasäätiön tuotantotukea saaneita kansainvälisinä yhteistuotantoina tehtyjä pitkiä fiktioelokuvia vuosilta 2013–2023. Tuloksissa nähdään kansallisten ja kansainvälisten yhteistuotantojen kokonaismäärä kyseisiltä vuosilta, verrataan kansainvälisten yhteistuotantojen määrää kansallisiin tuotantoihin vuosikohtaisesti ja tarkastellaan yhteistuotantojen sekä enemmistö- ja vähemmistöyhteistuotantojen vuosikohtaisia määriä.

Esittelen Suomen elokuvasäätiön tietoihin perustuvat tulokset luvussa 4.1. Tämän jälkeen käyn läpi elokuvasäätiön tietoihin ja LUMIERE-tietokantaan perustuvat yhdistetyt tulokset luvussa 4.2 sekä vertailen niitä aiemmassa luvussa esitettyihin.

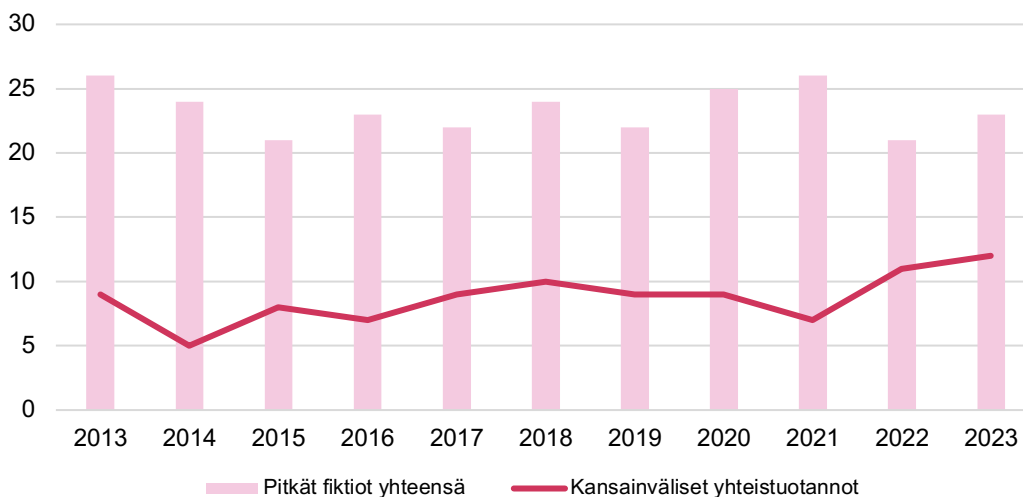
4.1 SUOMEN ELOKUVASÄÄTIÖN TIETOIHIN PERUSTUVAT TULOKSET

Vuosien 2013–2023 aikana Suomen elokuvasäätiö on jakanut tuotantotukea yhteensä 257 pitkälle fiktioelokuvalle. Suomen elokuvasäätiön tietoihin perustuen näistä kansallisia oli yhteensä 161 kappaletta ja kansainvälisiä yhteistuotantoja yhteensä 96 kappaletta, joka on 37 prosenttia kokonaismäärästä.

Kuvio 1: Tuotantotukea saaneiden pitkien fikti elokuvien määrä vuosina 2013–2023 (perustuen: Suomen elokuvasäätön tiedostot)

Seuraavassa kuviossa nähdään tarkemmin tuotantotukea saaneiden pitkien fikti elokuvien sekä kansainvälisten yhteistuotantojen kokonaismäärä vuosikohtaisesti.

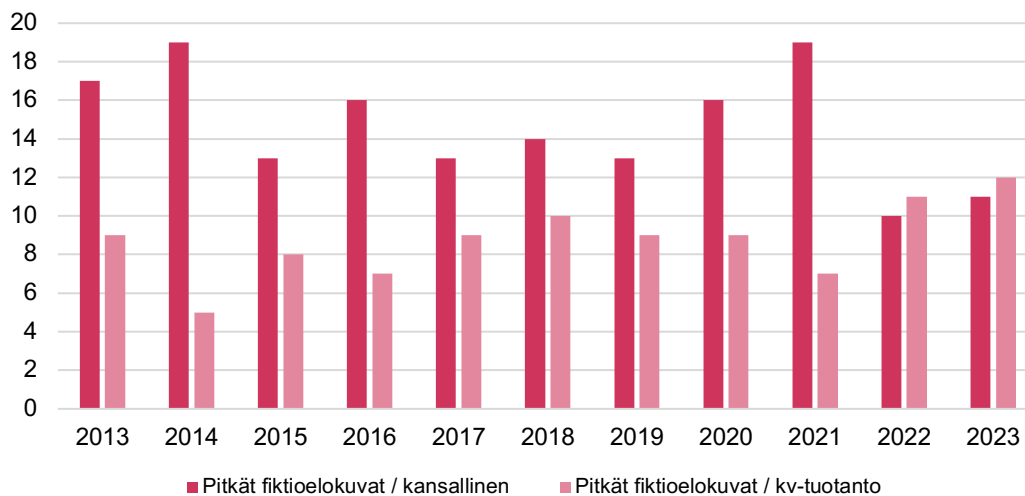

Kuvio 2: Tuotantotukea saaneiden pitkien fikti elokuvien kokonaismäärä sekä kansainvälisten yhteistuotantojen määrä vuosikohtaisesti vuosina 2013–2023 (perustuen: Suomen elokuvasäätön tiedostot)

Tuotantotukea saaneiden pitkien fiktioelokuvien määrä on ollut 21–26 kappaletta vuosien 2013 ja 2023 välillä. Alimmillaan tuettujen elokuvien määrä on ollut vuosina 2015 ja 2022, jolloin tuotantotukea myönnettiin 21 pitkälle fiktioelokuvalle. Vuosien 2017 ja 2019 aikana kyseistä tukea sai 22 ja vuosina 2016 ja 2023 puolestaan 23 elokuvaa. Vuosina 2014 ja 2018 niiden määrä oli 24 molempina vuosina. Suurinta määrää elokuvia on tuettu vuonna 2020 (25 elokuvaa) ja vuosina 2013 ja 2021, jolloin 26 elokuvaa on saanut tuotantotukea.

Kansainvälisten yhteistuotantojen määrä on vaihdellut viiden ja kahdenkymmenen välillä kyseisinä vuosina. Alimmillaan yhteistuotantojen määrä oli vuonna 2014, jolloin tukea myönnettiin yhteensä viidelle tuotannolle. Eniten kansainvälisiä yhteistuotantoja on tuettu vuosina 2022 ja 2023, jolloin tuotantotukea saaneista elokuvista 11 ja 12 kappaletta oli kansainvälisiä yhteistuotantoja. Muina vuosina yhteistuotantojen määrä on vaihdellut seitsemän ja kymmenen välillä. Vuosina 2016 ja 2021 tukea sai yhteensä seitsemän ja vuonna 2015 kahdeksan kansainvälisesti yhteistuotettua pitkää fiktioelokuvaa. Vuosina 2013, 2017, 2019 ja 2020 näitä tuotantoja oli puolestaan yhdeksän ja vuonna 2018 kymmenen kappaletta.

Seuraavaksi tarkastellaan lähemmin kansainvälisinä yhteistuotantoina tehtyjen pitkien fiktioelokuvien suhdetta kansallisesti tuotettuihin pitkiin fiktioelokuviin.

Kuvio 3: Tuotantotukea saaneet kansalliset pitkät fiktioelokuvat ja kansainvälisinä yhteistuotantoina tehdyt pitkät fiktioelokuvat vuosikohtaisesti vuosina 2013–2023 (perustuen: Suomen elokuvasäätien tiedostot)

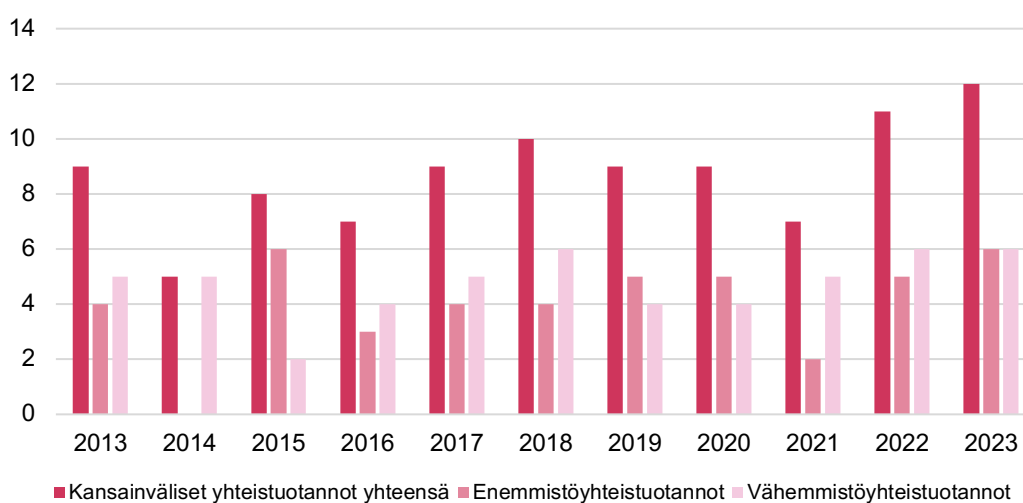
Kuviosta 3 on nähtävissä, että valtaosana vuosista kansallisesti tuotettujen pitkien fiktioelokuvien määrä on ollut kansainvälisiä yhteistuotantoja suurempi. Kansainvälisten yhteistuotantojen määrä suhteessa kansallisesti tuotettuihin on ollut alimmillaan vuosina 2014 ja 2021. Vuonna 2014 kansainvälisinä yhteistuotantoina tehtyjä elokuvia oli viisi kappaletta ja kansallisesti tuotettuja yhteensä 19, eli 14 kappaletta enemmän. Vuonna 2021 ero oli puolestaan 12 kappaletta, kun kansallisesti tuotettuja elokuvia oli yhteensä 19 kappaletta ja kansainvälisiä yhteistuotantoja 7 kappaletta. Kyseisen vuoden tulos on todennäköisesti selitettävissä koronapandemialla, joka vaikeutti kansainvälisten yhteistuotantojen suunnittelua.

Vuosina 2013 ja 2015–2020 kansallisina tuotantoja on ollut 4–9 enemmän jokaisena vuotena. Vuosien 2017–2019 aikana tuotantojen välinen ero on ollut pienimmillään, kun kansallisia tuotantoja on ollut vain neljä enemmän jokaisena vuotena.

Kahtena viimeisenä vuotena, eli vuosina 2022 ja 2023, kansainvälisiä yhteistuotantoja on ollut enemmän kuin kansallisia tuotantoja – molempina

vuosina yksi enemmän. Monet näistä elokuvista eivät kuitenkaan ole vielä valmistuneet tai olleet elokuvateatterileivityksessä Suomessa, ja niiden tuotantorakenne on voinut muuttua tuotantotukipäätöksen jälkeen.

Seuraavassa kuviossa nähdään kansainvälisinä yhteistuotantoina tehtyjen pitkien fiktioelokuvien vuosikohtainen määrä sekä enemmistö- ja vähemmistöyhteistuotantojen välinen suhde kyseisinä vuosina.

Kuvio 4: Kansainvälisten yhteistuotantojen sekä enemmistö- ja vähemmistöyhteistuotantojen vuosikohtainen määrä vuosina 2013–2023 (perustuen: Suomen elokuvasäätien tiedostot)

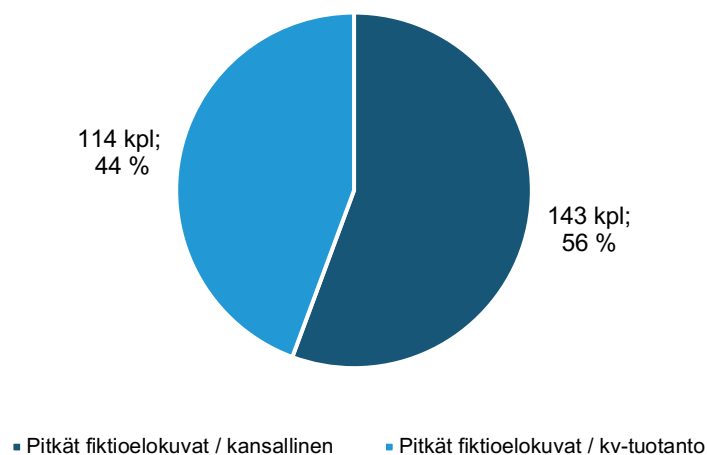
Kuviosta 4 on nähtävissä, että vähemmistöyhteistuotantojen määrä on ollut enemmistöyhteistuotantoja suurempi yhteensä seitsemänä vuotena. Vuonna 2014 tuotantotukea saaneista kansainvälisistä yhteistuotannoista yksikään ei ollut suomalainen enemmistöyhteistuotanto. Vuoden 2021 aikana tuettiin viittä vähemmistöyhteistuotantoa, kun enemmistöyhteistuotantoja oli ainoastaan kaksi. Vuosina 2013, 2016–2018 ja 2022 vähemmistöyhteistuotantoja on ollut 1–2 enemmän kuin enemmistöyhteistuotantoja.

Ainoastaan kolmena vuotena enemmistöyhteistuotantoja on ollut enemmän: vuosina 2015, 2019 ja 2020. Kahden jäljempänä mainitun kohdalla puhutaan

yhden tuotannon erosta, mutta vuonna 2015 enemmistöyhteistuotantoja oli yhteensä kuusi kappaletta, kun vähemmistöyhteistuotantoja oli ainoastaan kaksi. Vuonna 2023 enemmistö- ja vähemmistöyhteistuotantoja oli puolestaan yhtä paljon, kuusi kappaletta molempia.

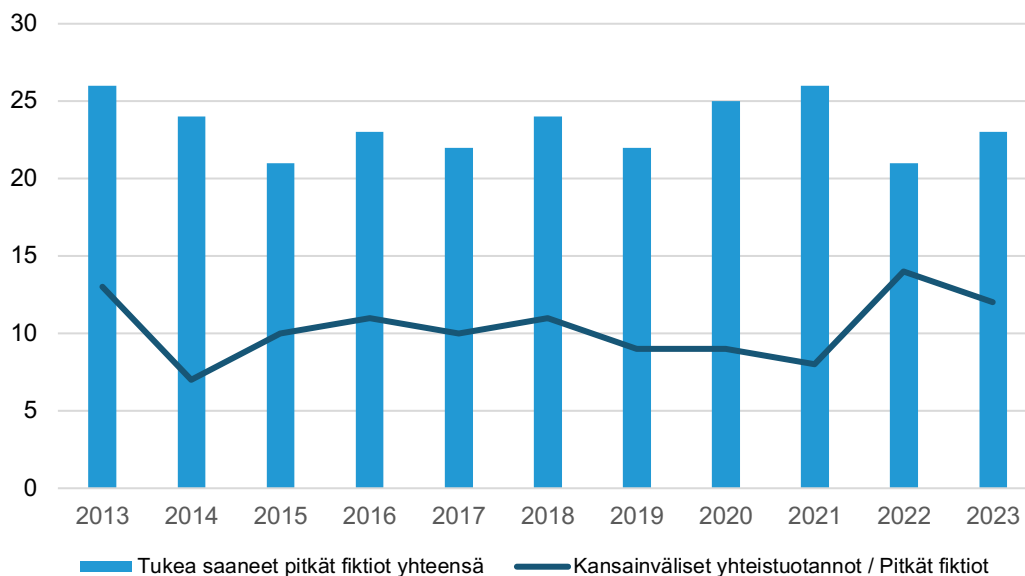
4.2 SUOMEN ELOKUVASÄÄTIÖN TIETOIHIN JA LUMIERE-TIETOKANTAAN PERUSTUVAT TULOKSET

Kun Suomen elokuvasäätiön tietoihin yhdistää LUMIERE-tietokannasta saatavat tiedot vuosina 2013–2023 tuotantotukea saaneista kansainvälisinä yhteistuotantoina tehdyistä pitkistä fiktioelokuvista, huomataan, että kansallisten tuotantojen määrä väheni 143 kappaleeseen ja kansainvälisinä yhteistuotantoina tehtyjen pitkien fiktioelokuvien määrä nousi yhteensä 114 kappaleeseen muodostaen 44 prosenttia kokonaismäärästä.

Kuvio 6: Tuotantotukea saaneiden pitkien fiktioelokuvien määrä vuosina 2013–2023 (perustuen: Suomen elokuvasäätiön tiedostot ja LUMIERE-tietokanta)

Aiemmassa luvussa nähtyyn kuvio 1:een verrattuna tuotantotukea saaneita kansainvälisinä yhteistuotantoina tehtyjä pitkiä fiktioelokuvia on 18 kappaletta enemmän. Seuraavissa kuvioissa nähdään tarkemmin, mistä erot muodostuvat.

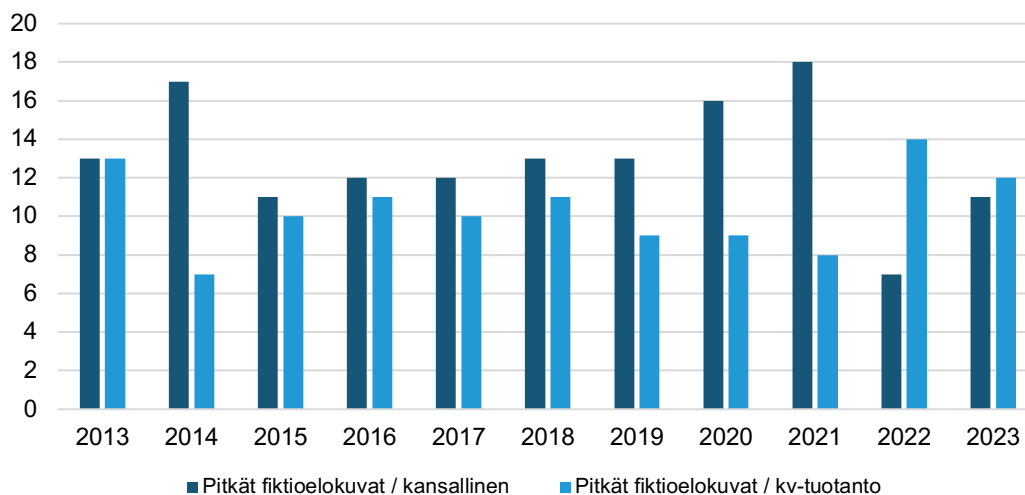
Kuvio 7: Tuotantotukea saaneiden pitkien fiktioelokuvien kokonaismäärä sekä kansainvälisten yhteistuotantojen määrä vuosikohtaisesti vuosina 2013–2023 (perustuen: Suomen elokuvasäätien tiedostot ja LUMIERE-tietokanta)

Kuviossa 7 nähdään tuotantotukea saaneiden pitkien fiktiotuotantojen kokonaismäärä sekä kansainvälisten yhteistuotantojen määrä vuosikohtaisesti. Tukea saaneiden pitkien fiktioelokuvien osuus on vuosikohtaisesti sama kuin Suomen elokuvasäätien tietoihin perustuen (kuvio 2), mutta kansainvälisten yhteistuotantojen määrissä on eroja.

Elokuvasäätien ja LUMIERE-tietokannan yhdistetyissä tiedoissa vuosina 2013–2023 tuotantotukea saaneiden kansainvälisinä yhteistuotantoina tehdyjen pitkien fiktioelokuvien määrä on vaihdellut seitsemän ja neljäntoista välillä. Alimmillaan se oli vuonna 2014, jolloin tukea sai yhteensä 7 yhteistuotantoa. Tämä on kuitenkin kaksi tuotantoa enemmän kuin pelkästään elokuvasäätien tiedostoihin perustuvassa aineistossa. Samainen kahden tuotannon ero on nähtävissä vuoden 2015 kohdalla, jossa elokuvasäätien ja LUMIERE:n yhdistetyt tiedot antavat kansainvälisten yhteistuotantojen lukumääräksi 10 kappaletta, kun elokuvasäätien tiedostoihin pohjautuen niitä on ollut kahdeksan kappaletta.

Kuviossa 7 kansainvälisiä yhteistuotantoja on vuosina 2017, 2018 ja 2021 kymmenen, yksitoista ja kahdeksan kappaletta, eli jokaisen vuoden kohdalla niitä on yksi enemmän kuin elokuvasäätiön tietoihin perustuvassa kuviossa 2. Vuosien 2019, 2020 ja 2023 kohdalla ei ole nähtävissä muutoksia.

Suurimmat erot kuvioden välillä ovat vuosien 2013 ja 2016 kohdalla, joissa molemmissa on neljä yhteistuotantoa enemmän kuin elokuvasäätiön tiedoissa, yhteensä 13 ja 11 kappaletta. Vuoden 2022 osalta ero on puolestaan kolmen yhteistuotannon verran: 14 yhteistuotantoa elokuvasäätiön ja LUMIERE:n yhdistetyissä tiedoissa versus 11 yhteistuotantoa vain elokuvasäätiön tietoihin perustuvassa kuviossa 2. Kaksi näistä tuotannoista ei ole vielä valmistunut tai ollut elokuvateatterileivityksessä, mutta niiden osalta tieto yhteistuotannosta on löydetty Eurimages-rahaston tukipäätöksistä.

Kuvio 8: Tuotantotukea saaneet kansalliset pitkät fiktielokuvat ja kansainvälisinä yhteistuotantoina tehdyt pitkät fiktielokuvat vuosikohtaisesti vuosina 2013–2023 (perustuen: Suomen elokuvasäätiön tiedostot ja LUMIERE-tietokanta)

Kuten Suomen elokuvasäätiön tiedostoihin perustuvassa kuviossa 3, myös kuviossa 8 on nähtävissä, että valtaosana vuosista kansallisten elokuvien määrä ylittää kansainvälisten yhteistuotantojen määrän. Erot tuotantojen

välillä eivät kuitenkaan ole yhtä suuria kuin kuviossa 3. Vuosina 2015 ja 2016 kansallisia elokuvia on ollut vain yksi enemmän molempina vuosina, kun elokuvasäätiön tietoihin perustuen niitä oli viisi ja yhdeksän kappaletta enemmän.

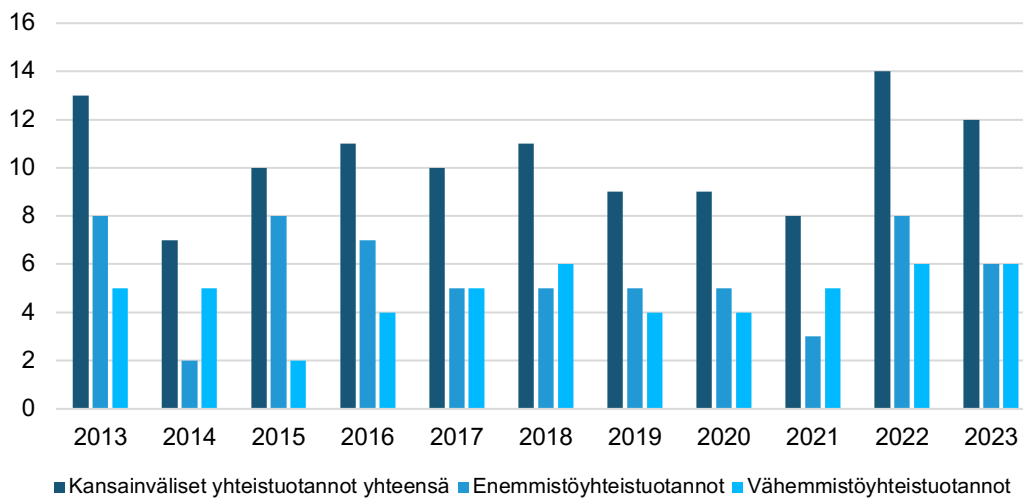
Kuten kuviossa 3, myös kuviossa 8 kansallisten tuotantojen määrä suhteessa kansainvälisiin yhteistuotantoihin on ollut suurimmillaan vuosina 2014 ja 2021. Kuviossa 8 kansallisia tuotantoja on kumpanakin vuonna 10 kappaletta enemmän kuin kansainvälisiä. Kuviossa 3 ero tuotantojen välillä on kuitenkin hieman suurempi, kun vuoden 2014 kohdalla luku on 14 ja vuoden 2021 luku on 12.

Kuviossa 8 vuonna 2013 kansallisia tuotantoja ja kansainvälisiä yhteistuotantoja oli yhtä paljon, 13 kappaletta molempia. Suomen elokuvasäätiön tietoihin perustuvassa kuviossa 3 kansallisia tuotantoja on kahdeksan enemmän kyseisenä vuonna, eli muutos on huomattava.

Kuviossa 8 kansainvälisiä yhteistuotantoja on ollut kansallisia tuotantoja enemmän vuosina 2022 ja 2023. Vuoden 2023 tulos on sama kuin elokuvasäätiön tietoihin perustuvassa aineistossa, eli kansainvälisiä yhteistuotantoja oli yksi kappale enemmän. Vuoden 2022 kohdalla on kuitenkin nähtävissä ero, kun kuviossa 8 niitä on 14 kappaletta, eli seitsemän enemmän kuin kansallisia tuotantoja. Elokuvasäätiön tietoihin perustuvassa kuviossa 3 kansainvälisiä yhteistuotantoja on vain yksi enemmän.

Vuosien 2019 ja 2020 kohdalla ei ole nähtävissä muutoksia kuvion 3 ja kuvion 8 välillä, eli kansallisia tuotantoja on neljä ja seitsemän kappaletta enemmän kuin kansainvälisiä.

Tarkastellaan seuraavaksi enemmistö- ja vähemmistöyhteistuotantojen vuosikohtaista määrää elokuvasäätiön ja LUMIERE-tietokannan yhdistettyihin tietojen pohjalta.

Kuvio 9: Kansainvälisten yhteistuotantojen sekä enemmistö- ja vähemmistöyhteistuotantojen vuosikohtainen määrä vuosina 2013–2023 (perustuen: Suomen elokuvasäätien tiedostot sekä LUMIERE-tietokanta)

Kuviossa 9 on havaittavissa muutoksia enemmistö- ja vähemmistöyhteistuotantojen vuosikohtaisissa määrissä verrattuna pelkästään elokuvasäätien tietoihin perustuvaan kuvioon 4. Kuvioista 9 nähdään, että vähemmistöyhteistuotantoja on ollut enemmistöyhteistuotantoja enemmän vain kolmena vuotena (2014, 2018 ja 2021), kun elokuvasäätien tietoihin perustuvassa kuviossa 4 niitä on enemmän seitsemänä vuotena.

Enemmistöyhteistuotantoja on puolestaan enemmän yhteensä kuutena vuotena (2013, -15, -16, -19, -20 ja -22), kun kuviossa 4 niitä on enemmän vain kolmena vuotena. Muutokset ovat havaittavissa vuosissa 2013, 2016 ja 2022, joiden kohdalla kuviossa 4 vähemmistöyhteistuotantoja on enemmistöyhteistuotantoja enemmän, mutta kuviossa 9 tilanne on toisinpäin.

Tutkitaan vielä tarkemmin vuosikohtaisia muutoksia kuvioiden 4 ja 9 välillä. Elokuväsäätien tietoihin perustuvassa kuviossa 4 vuosina 2013 ja 2016 vähemmistöyhteistuotantoja on yksi enemmän kuin enemmistöyhteistuotantoja. Kuviossa 9 tilanne on eri, kun enemmistöyhteistuotantoja on molempina vuosina kolme enemmän kuin vähemmistöyhteistuotantoja. Tämä

tarkoittaa, että muutos näiden vuosien kohdalla on neljä yksikköä kuvioiden välillä.

Kuviossa 4 vuoden 2022 kohdalla vähemmistöyhteistuotantoja on yksi enemmän, kun kuviossa 9 enemmistöyhteistuotantoja on kaksi enemmän. Kuvioden välillä tapahtuva muutos on kyseisen vuoden kohdalla kolme yksikköä.

Vuosien 2014 ja 2015 kohdalla kuvioiden välinen ero on 2 yksikköä. Vuonna 2014 vähemmistöyhteistuotantoja on viisi enemmän kuviossa 4 ja kolme enemmän kuviossa 9. Vuonna 2015 enemmistöyhteistuotantoja on neljä enemmän kuviossa 4 ja kuusi enemmän kuviossa 9.

Vuosina 2017, 2018 ja 2021 muutos on yhden yksikön verran. Vuonna 2017 vähemmistöyhteistuotantoja on yksi enemmän kuviossa 4, kun kuviossa 9 enemmistö- ja vähemmistöyhteistuotantoja on yhtä paljon. Vuonna 2018 puolestaan vähemmistöyhteistuotantoja on kaksi enemmän kuviossa 4, mutta yksi enemmän kuviossa 9. Vuoden 2022 kohdalla kuviossa 4 vähemmistöyhteistuotantoja on kolme enemmistöyhteistuotantoja enemmän, ja kuviossa 9 niitä on kaksi enemmän.

Enemmistöyhteistuotantojen kohdalla tapahtuvat vuosikohtaiset muutokset Suomen elokuvasäätiön tietoihin ja elokuvasäätiön ja LUMIERE-tietokannan yhdistettyihin tietoihin perustuvissa kuvioissa (kuviot 4 ja 9) ovat yhtä suuria kuin kansainvälisten yhteistuotantojen määrässä tapahtuvat vuosikohtaiset muutokset (kuviot 2 ja 7). Muutoksien summa on yhteensä 18, mikä on kuvioiden 1 ja 6 välillä tapahtuva muutos Suomen elokuvasäätiön tuotantotukea saaneiden kansainvälisten yhteistuotantojen kokonaismäärässä. Tutkimusaineistona käytettyjen tietolähteiden välisen eron voi siis päätellä johtuvan tuotannoista, joissa suomalainen toimii enemmistöyhteistuottajana.

5 JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA

Tämän opinnäytteen tarkoituksena oli selvittää, miten kansainvälisinä yhteistuotantoina tehtyjen pitkien fiktioelokuvien määrä Suomen elokuvasäätiön tuotantotukea saaneista tuotannoista on kehittynyt vuosien 2013–2023 aikana.

Tuloksista on nähtävissä, että yhdentoista vuoden mittaisella tarkastelujaksolla kyseisten tuotantojen määrässä ei ole tapahtunut suuria muutoksia. Vuosikohtaisia eroja tietysti on, ja esimerkiksi koronapandemian vaikutus on pääteltävissä pienestä laskusuhdanteesta tukea saaneiden kansainvälisten yhteistuotantojen määrässä vuonna 2021 ja erityisesti kansallisten ja kansainvälisten tuotantojen määrien eroissa vuosina 2020 ja 2021, jolloin kansallisia tuotantoja oli huomattavasti kansainvälisiä enemmän.

Ero tuotantotukea saaneiden yhteistuotantojen välisessä määrässä on selvästi nähtävissä vuosien 2021 ja 2022 välillä. Tämän vuoksi yhteistuotantojen voi nopeasti pääteltynä sanoa lisääntyneen tarkastelujakson loppupuolella, mutta suhteutettuna koko aikajaksoon tukea saaneiden yhteistuotantojen määrä ei ole merkittävästi kasvanut kahtena viimeisenä vuotena. Lähemmin tarkasteltuna on kuitenkin huomattavissa muutos kansallisten ja kansainvälisten tuotantojen välisessä suhteessa – kansainvälisten yhteistuotantojen määrä on tänä aikana ohittanut kansallisten tuotantojen määrän.

Kansainvälisten yhteistuotantojen suhteellinen osuus tuotantotukea saaneista tuotannoista on siis tarkastelujakson viimeisinä vuosina noussut. Esimerkkinä voidaan käyttää vuosia 2019 ja 2023, joiden kohdalla luvuissa 4.1 ja 4.2 esitetyissä tutkimustuloksissa ei ole eroja.

Vuonna 2019 tuotantotukea sai yhteensä 22 pitkää fiktioelokuva, joista kansainvälisiä yhteistuotantoja oli 9 kappaletta, mikä tekee 41 prosenttia

kokonaisuudesta. Vuonna 2023 tukea myönnettiin yhteensä 23 elokuvatuotannolle, joista 12 oli kansainvälisiä yhteistuotantoja, eli 53 prosenttia kokonaisuudesta.

Elokuvasäätiön ja LUMIERE-tietokannan tietoja yhdistävissä tuloksissa kansainvälisten yhteistuotantojen suhteellisen osuuden muutos koko aikajaksolla tarkasteltuna ei ole yhtä huomattava kuin vain elokuvasäätiön tietoihin perustuvissa tuloksissa, mutta se on kuitenkin nähtävissä molemmissa.

Näiden tuloksien valossa Suomen elokuvasäätiön tuotantotukea saaneiden kansainvälisinä yhteistuotantoina tehtyjen pitkien fiktioelokuvien määrässä voi sanoa olleen pientä kasvua viime vuosina.

Tutkimuksessa olennaisena löydöksenä nousi esiin tutkimusaineiston koamiseen käytettyjen tietolähteiden väliset erot kansainvälisten yhteistuotantojen määrässä. Suomen elokuvasäätiön ja LUMIERE-tietokannan tietoihin perustuvissa tuloksissa kansainvälisiä yhteistuotantoja oli kahdeksantoista enemmän kuin elokuvasäätiön tiedostoihin pohjautuvissa tuloksissa. Tuloksia tarkastellessa eron huomattiin muodostuvan tuotannoista, jotka on merkitty Suomen elokuvasäätiön tiedostoissa kansallisiksi, eli tuotanto-
maaksi on merkattu ainoastaan Suomi. LUMIERE-tietokannassa samaisissa tuotannoissa on mukana myös muita maita, tehden niistä suomalaisia enemmistöyhteistuotantoja.

Kuten tutkimuksen rajoitteissa on mainittu, elokuvatuotannon alkuperämaiden merkitsemiselle ei ole olemassa virallisia linjauksia. Varsinaisia perusteita näiden kahden tietolähteen välillä vallitsevalle erolle ei ole ainakaan helposti löydettävissä julkisesta aineistosta. Ottamalla yhteyttä tietokantojen ylläpitäjiin voisi todennäköisesti saada lisätietoa yhteistuotantomaiden merkitsemisen kriteereistä ja löytää syyt tietojen eroavaisuudelle. Tämä tutkimus on kuitenkin haluttu perustaa aineistoon, joka on kaikkien saatavilla, joten sitä ei ole tehty.

Tässä tutkimuksessa tutkimuskohteena oli Suomen elokuvasäätien tuotantotukea saaneet pitkät fiktioelokuvat ja kansainvälisten yhteistuotantojen osuus niistä. Tutkimus ei siis anna kokonaiskuvaa kansainvälisten yhteistuotantojen määrästä Suomessa, koska ulkopuolelle ovat jääneet esimerkiksi dokumenttielokuvat ja draamatuotannot. Sopivia jatkotutkimuksia voisivatkin olla esimerkiksi kansainvälisten yhteistuotantojen osuuden selvittäminen näistä tuotantotyypeistä, tai Suomessa ensi-illassa olleet elokuvasäätien vuosijulkaisuissa listatut kotimaiset pitkät fiktioelokuvat, sillä niiden joukossa on todennäköisesti tuotantotoja, jotka eivät ole saaneet elokuvasäätien tuotantotukea, mutta ne on toteutettu kansainvälisinä yhteistuotantoina.

Kuten teoriaosuudessa ilmeni, elokuva-ala on kokenut viimeisten vuosien aikana suuria muutoksia, joita tullaan todennäköisesti näkemään myös tulevaisuudessa. Teknologian jatkuvan kehittymisen ja tekoälyn saapumisen alalle yhdessä lisääntyvien kustannusten ja rahoitushaasteiden kanssa voidaan olettaa vaikuttavan alan toimintaan. Miten ne muuttavat kansainvälisten yhteistuotantojen rakennetta – sitä voi teoriassa pohtia.

Esimerkiksi virtuaalituotannon kehittyminen voi vähentää tarvetta kuvata konkreettisissa kuvauspaikoissa, kun taustalle on mahdollista saada näyttävät maisemat ilman työryhmän siirtymistä pois studio-olosuhteista. Suomen elokuvasäätien määrärahojen leikkauksien on kerrottu vaikuttavan tuotantotukea saavien pitkien elokuvien vähenemiseen tulevaisuudessa, mikä voi myös vaikuttaa esimerkiksi vähemmistöyhteistuotantojen määrään. Kansainväliset yhteistuotannot ovat kuitenkin vuosien aikana saavuttaneet tärkeän aseman erityisesti eurooppalaisessa toimintaympäristössä, joten mahdollisista haasteista huolimatta niitä tullaan varmasti näkemään tulevaisuudessaakin.

LÄHTEET

1. Huttunen M, Kohvakka R. Kansainväliset yhteistuotannot suomalaisessa elokuvatuotannossa. Helsinki: Oy Edita Ab, 1996.
2. Hammett-Jamart J, Mitric P, Redvall EN. Introduction: European Film and Television Co-production: Policy and Practice. Teoksessa: Hammett-Jamart J, Mitric P, Redvall EN. (toim.) European Film and Television Co-production: Policy and Practice. Cham: Palgrave Macmillan, 2018. s. 1–26. (Palgrave European Film and Media Studies).
3. European Union. Co-productions that shine: Open Method of Coordination (OMC) group of Member States' experts on co-productions. Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2022. PDF-tiedosto.
4. Cañas-Bajo J, Rintala H, Matila I. The Finnish film and TV industry in the COVID-19 crisis. *Journal of Scandinavian Cinema*. 2023 Mar;13(1):91–111. https://doi.org/10.1386/jsca_00080_1
5. Hammett-Jamart J. Official Co-production: Policy Instruments and Imperatives. Teoksessa: Hammett-Jamart J, Mitric P, Redvall EN. (toim.) European Film and Television Co-production: Policy and Practice. Cham: Palgrave Macmillan, 2018. s. 45–61. (Palgrave European Film and Media Studies).
6. Papadimitriou L. European Co-productions and Greek Cinema since the Crisis: “Extroversion” as survival. Teoksessa: Hammett-Jamart J, Mitric P, Redvall EN. (toim.) European Film and Television Co-production: Policy and Practice. Cham: Palgrave Macmillan, 2018. s. 207-222. (Palgrave European Film and Media Studies).
7. Mitric P. Empowering the minority co-producer through European financial co-productions: The case of DFI International. *Journal of Scandinavian Cinema*. 2020 Jun;10(Nordic Production Studies):151-167. https://doi.org/10.1386/jsca_00020_1
8. Cabrera Blázquez FJ, Cappello M, Enrich E, Talavera J, Valais S. The legal framework for international co-productions. Strasbourg: IRIS Plus, European Audiovisual Observatory, 2018.
9. Mitric P. The European Co-production Treaties: A Short History and a Possible Typology. Teoksessa: Hammett-Jamart J, Mitric P, Redvall EN. (toim.) European Film and Television Co-production: Policy and Practice. Cham: Palgrave Macmillan, 2018. s. 63-82. (Palgrave European Film and Media Studies).

10. Levie J. Minority Co-production: Insights from MEDICI. Teoksessa: Hammett-Jamart J, Mitric P, Redvall EN. (toim.) European Film and Television Co-production: Policy and Practice. Cham: Palgrave Macmillan, 2018. s. 281-294. (Palgrave European Film and Media Studies).
11. Suomen elokuvasäätiö. Todistus kansainvälisen yhteistuotannon hyväksymisestä. [online] [viitattu: 13.6.2024]. Saatavissa: <https://www.ses.fi/tuenhakijalle/lomakkeet/yhteistuotantotodistukset/>
12. Appelgren C. The Impact of Regional Film Funds on the European Co-production Model. Teoksessa: Hammett-Jamart J, Mitric P, Redvall EN. (toim.) European Film and Television Co-production: Policy and Practice. Cham: Palgrave Macmillan, 2018. s. 265-280. (Palgrave European Film and Media Studies).
13. Szczepanik P. Breaking through the East-European Ceiling: Minority Co-production and the New Symbolic Economy of Small-Market Cinemas. Teoksessa: Hammett-Jamart J, Mitric P, Redvall EN. (toim.) European Film and Television Co-production: Policy and Practice. Cham: Palgrave Macmillan, 2018. s. 153-174. (Palgrave European Film and Media Studies).
14. Film France CNC. Co-productions. [online] [viitattu: 25.7.2024]. Saatavissa: https://www.filmfrance.net/en/tax-rebate/coproductions/#Bilateral_co-production_agreements
15. Mitric P. The End of European Co-production? Independent Producers and Global Platforms. Teoksessa: Meir C, Smits R. European Cinema in the Streaming Era: Policy, Platforms and Production. Cham: Palgrave Macmillan, 2024. (Palgrave European Film and Media Studies).
16. Telefilm Canada. International treaties and memorandums of understanding. [online] [viitattu: 11.6.2024]. Saatavissa: <https://telefilm.ca/en/we-finance-and-support/coproductions/international-treaties-and-memorandums-of-understanding>
17. Olffi. Coproduction treaties. [online] [viitattu: 12.6.2024]. Saatavissa: <https://olffi.com/coproduction-treaty/list.html>
18. 7/1983 Suomen tasavallan hallituksen ja Ranskan tasavallan hallituksen välinen elokuva-alan SOPIMUS | Yhteistuotanto. 1983. Saatavissa: https://www.finlex.fi/fi/sopimukset/sops-teksti/1983/19830007/19830007_2 [viitattu: 12.6.2024].

19. 24/1999 Suomen hallituksen ja Kanadan hallituksen välinen elokuva- ja televisioalan yhteistuotantosopimus. 1999. Saatavissa: https://www.finlex.fi/fi/sopimukset/sops-teksti/1999/19990024/19990024_2 [viitattu: 12.6.2024].
20. European Convention on Cinematographic Co-Production. (ETS. No. 147, Strasbourg, 2.10.1992). Saatavissa: <https://www.coe.int/en/web/conventions/full-list?module=treaty-detail&treaty-num=147> [viitattu: 13.6.2024].
21. Explanatory Report to the Council of Europe Convention on Cinematographic Co-production (revised). Rotterdam: 30.1.2017. [viitattu: 15.6.2024]. Saatavissa: <https://rm.coe.int/16806930a1>
22. Council of Europe. Chart of signatures and ratifications of Treaty 147. [online] [viitattu: 28.7.2024] Saatavissa: <https://www.coe.int/en/web/conventions/full-list?module=signatures-by-treaty&treaty-num=147>
23. Eduskunta. Hallituksen esitys HE 223/2021 vp. [online] [viitattu: 12.6.2024]. Saatavissa: https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/HallituksenEsitys/Sivut/HE_223+2021.aspx
24. Council of Europe. Chart of signatures and ratification of Treaty 220. [online] [viitattu: 13.6.2024]. Saatavissa: <https://www.coe.int/en/web/conventions/full-list?module=signatures-by-treaty&treaty-num=220>
25. Council of Europe Convention on Cinematographic Co-Production (revised). (CETS No. 220, Rotterdam, 30.01.2017) [viitattu: 13.6.2024]. Saatavissa: <https://www.coe.int/en/web/conventions/full-list?module=treaty-detail&treaty-num=220>
26. Council of Europe Convention on Cinematographic Co-production (revised). Rotterdam: 30.1.2017. [viitattu: 25.7.2024]. Saatavissa: <https://rm.coe.int/168069309e>
27. Valtioneuvosto. Allekirjoitusvaltuuksien myöntäminen OKM/2020/66. [online] [viitattu: 29.7.2024]. Saatavissa: <https://valtioneuvosto.fi/paatokset/paatos?decisionId=0900908f806e2ac7>
28. Council of Europe Convention on Cinematographic Co-production (revised). Appendix II – Definition of qualifying cinematographic work. Rotterdam: 30.1.2017. [viitattu: 26.7.2024]. Saatavissa: <https://rm.coe.int/168069302c>

29. Naarajärvi P. International co-production and collaborative agreements, the case of the Finnish film industry. [Väitöskirja]. Johtamisen ja kansainvälisen liiketoiminnan laitos, Kansainvälinen liiketoiminta. Aalto University publication series, 2011. Saatavissa: <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-60-4047-9>
30. Mitric P. 'Co-production Case Study: Ida by Pawel Pawlikowski' – an interview with Ewa Puszczynska and Sofie Wanting Hassing. Teoksessa: Hammett-Jamart J, Mitric P, Redvall EN. (toim.) European Film and Television Co-production: Policy and Practice. Cham: Palgrave Macmillan, 2018. s. 329-340. (Palgrave European Film and Media Studies).
31. Jutila J. Elokuva- ja tv-alan tilanne vaikeutui. ”Markkina muuttui niin monta kertaa, että on ollut mahdoton pärjätä.” Journalisti. 12.3.2024. [online] [viitattu: 26.7.2024]. Saatavissa: <https://journalisti.fi/uutiset/2024/03/elokuva-ja-tv-alan-tilanne-vaikeutui-markkina-muuttui-niin-monta-kertaa-etta-on-ollut-mahdoton-parjata/>
32. Haapalainen M. Tv-kanavat ja suoratoistopalvelut ovat rahavaikeuksissa ja hallitus poisti tuotantokannustimen. Miten käy suomalaisten tv-alan ammattilaisten? Journalisti. 13.10.2023. [online] [viitattu: 27.7.2024]. Saatavissa: <https://journalisti.fi/artikkelit/2023/10/tv-kanavat-ja-suoratoistopalvelut-ovat-rahavaikeuksissa-ja-hallitus-poisti-tuotantokannustimen-kuka-jatkossa-tilaa-kotimaisia-ohjelmia-ja-miten-kay-suomalaisten-tv-alan-ammattilaisten/>
33. Kanzler M. Fiction film financing in Europe: A sample analysis of films released in 2021. Strasbourg: European Audiovisual Observatory, 2024.
34. European Commission. Luova Eurooppa -ohjelma – Media. [online] [viitattu: 28.7.2024]. Saatavissa: <https://culture.ec.europa.eu/fi/creative-europe/creative-europe-media-strand>
35. Eurimages. Co-production Support Regulations 2024. Strasbourg: Council of Europe, 2024. [viitattu: 25.7.2024]. Saatavissa: <https://rm.coe.int/website-coprodregulations-2024-en-1/-native/1680ae1345>
36. Hammett-Jamart J. 'Official Co-production in the EU: The Role of Eurimages' – an interview with Roberto Olla. Teoksessa: Hammett-Jamart J, Mitric P, Redvall EN. (toim.) European Film and Television Co-production: Policy and Practice. Cham: Palgrave Macmillan, 2018. s. 243-254. (Palgrave European Film and Media Studies).

37. Eurimages. About Eurimages – European Cinema Support Fund. [online] [viitattu: 17.6.2024]. Saatavissa: <https://www.coe.int/en/web/eurimages/about>
38. Eurimages. Eurimages: Co-production support. [online] [viitattu: 17.6.2024]. Saatavissa: <https://www.coe.int/en/web/eurimages/coproduction>
39. Eurimages. Eurimages' Member States. [online] [viitattu: 17.6.2024]. Saatavissa: <https://www.coe.int/en/web/eurimages/members>
40. Eurimages. Co-production funding in 2023. [online] [viitattu: 27.7.2024]. Saatavissa: <https://www.coe.int/en/web/eurimages/co-production-funding-in-2023>
41. Nordisk Film & TV Fond. About us. [online] [viitattu: 25.6.2024]. Saatavissa: <https://nordiskfilmogtvfond.com/about-us>
42. Nordisk Film & TV Fond. Annual report 2023. [online] [viitattu: 27.7.2024]. Saatavissa: <https://nordiskfilmogtvfond.com/annual-reports/annual-report-2023>
43. Nordisk Film & TV Fond. Säännöt 2024. [online] [viitattu: 25.6.2024]. Saatavissa: https://nordiskfilmogtvfond.com/assets/download/Guidelines_Finnish_2024.pdf
44. Nordisk Film & TV Fond. Apply for funding. [online] [viitattu: 27.7.2024]. Saatavissa: <https://nordiskfilmogtvfond.com/funding/applying-for-funding>
45. Eskilsson T. Public Film Funding at a Crossroads. Film i Väst, 2022. [online] [viitattu: 28.7.2024]. Saatavissa: <https://analysis.filmivast.se/wp-content/uploads/2022/03/Public-Film-Financing-at-a-Crossroads-download.pdf>
46. Eskilsson T. All that is solid melts into air: Public Film Funding at a Crossroads II. Film i Väst, 2023. [online] [viitattu: 28.7.2024]. Saatavissa: <https://analysis.filmivast.se/all-that-is-solid-melts-into-air/>
47. Pasanen T. Analyysi: Riikka Purra kutsui kulttuuria luksuspalveluksi, ja se saattaa olla parasta mitä kulttuurille on vaaleissa tapahtunut. Yle. 22.3.2023. [online]. [viitattu: 29.7.2024]. Saatavissa: <https://yle.fi/a/74-20023605>
48. Blaney M. Germany to increase national funding for filmmakers. Screendaily. 24.7.2024. [online] [viitattu: 29.7.2024]. Saatavissa:

<https://www.screendaily.com/news/germany-to-increase-national-funding-for-filmmakers/5195710.article?adredir=1>

49. Suomen elokuväsäätiö. Suomen elokuväsäätiö. [online] [viitattu: 18.6.2024]. Saatavissa: <https://www.ses.fi/meista/>
50. Suomen elokuväsäätiö. Elokuvuvuosi 2023:Facts and Figures. [online] [viitattu: 23.7.2024] Saatavissa: <https://www.ses.fi/wp-content/uploads/SES-Elokuvuvuosi-2023-Facts-and-Figures.pdf>
51. Suomen elokuväsäätiö. Kansainväliset yhteistuotannot. [online] [viitattu: 24.6.2024]. Saatavissa: <https://www.ses.fi/kansainvalinen-toiminta/kansainvaliset-yhteistuotannot/>
52. Aromaa J, Parkkinen P. Kulttuurista voi kadota lähivuosina kymmeniä miljoonia - "Näen leikkaukset arvopohjan murenemisena", sanoo rahanjakaja. Yle. 10.4.2024. [online] [viitattu: 25.7.2024]. Saatavissa: <https://yle.fi/a/74-20082767>
53. Suomen elokuväsäätiö. Suomen elokuväsäätiön toimintasuunnitelma 2024. [online] [viitattu: 27.7.2024]. Saatavissa: <https://www.ses.fi/wp-content/uploads/SES-toimintasuunnitelma-2024.pdf>
54. Herrmann H. The Finnish film industry is in danger of losing its growth potential, says CEO Lasse Saarinen. Nordisk Film & TV Fond. 14.3.2024. [online] [viitattu: 27.7.2024]. Saatavissa: <https://nordiskfilmogtvfond.com/news/stories/finnish-film-industry-is-danger-of-losing-its-growth-potential-says-ceo-lasse-saarinen>
55. CineRegio. About CineRegio. [online] [viitattu: 26.6.2024]. Saatavissa: https://www.cineregio.org/about_cineregio/
56. Olffi. Search funding. [online] [viitattu: 27.7.2024]. Saatavissa: <https://www.olffi.com/program/search.html>
57. Opetus- ja kulttuuriministeriö. Pieni riski – suuri mahdollisuus: Ehdotus audiovisuaalisen tuotannon kannustinjärjestelmäksi. Opetus ja kulttuuriministeriön julkaisuja, 2016:18.
58. Business Finland. Audiovisuaalisen alan tuotantokannustin. [online] [viitattu: 26.6.2024]. Saatavissa: <https://www.businessfinland.fi/suomalaisille-asiakkaille/palvelut/rahoitus/audiovisuaalisen-alan-tuotantokannustin>
59. Owl Group. Audiovisuaalisen tuotantokannustimen väliarviointi. Business Finland, 2020. [online] [viitattu: 25.7.2024]. Saatavissa:

https://www.businessfinland.fi/49c51a/globalassets/julkaisut/business-finland/vaikuttavuus/av-tuotantokannustimen-arviointi_raportti_12062020-002.pdf

60. Vilkkä H. Tutki ja kehitä. Jyväskylä: PS-kustannus, 2021.
61. Åkerblad L, Seppänen-Järvelä R. Monimenetelmällinen tutkimus – opas suunnitteluun ja toteutukseen. Tallinna: Gaudeamus Oy, 2024.
62. Suomen elokuvasäätiö. Suomen elokuvasäätiön avoin data. [online] [viitattu: 5.7.2024]. Saatavissa: <https://www.ses.fi/tietoa-elokuva-alasta/avoin-data/>
63. Suomen elokuvasäätiö. Katsojaluvut. [online] [viitattu: 28.7.2024]. Saatavissa: <https://www.ses.fi/katsojaluvut/>
64. Suomen elokuvasäätiö. Elokvavuosisjulkaisut. [online] [viitattu: 5.7.2024]. Saatavissa: <https://www.ses.fi/tietoa-elokuva-alasta/katsojaluvut-ja-tilastot/elokuvavuosi-julkaisut/>
65. European Audiovisual Observatory. About Lumiere. [online] [viitattu: 5.7.2024]. Saatavissa: <https://lumiere.obs.coe.int/about>